

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1978

<https://hdl.handle.net/1874/9593>

JAARBOEKJE

1978

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

'NIFTARLAKE'

Ereleden G. J. Weyland, Veere
Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Loenen a/d Vecht

Bestuur Drs E. Munnig Schmidt, voorzitter
Nieuwerhoek, Loenen a/d Vecht (02943) 1280

De heer en mevrouw Sinninghe Damsté. secretariaat
Herenweg 9, Breukeleveen (02158) 3332

J. H. van Walbeek, penningmeester
Baambrugge (02949) 1291

Mevrouw Mr M. A. Dukes-Greup, bibliothecaresse
Kasteel Oudaen, Breukelen (03462) 2627

Leden Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello
Mr J. H. van den Hoek Ostende
A. J. A. M. Lisman

*Redactie
voor 1979* Drs E. Munnig Schmidt
Nieuwerhoek, Loenen a/d Vecht (02943) 1280

Kort overzicht over 1978

Het Niftarlake-jaar 1978 zette in met een nieuwjaarsreceptie die op zaterdag 7 januari op 'Oudaen' te Breukelen werd gehouden. Een gezellige middag waarbij vele leden elkaar een goed 1978 konden wensen.

In diezelfde maand hield de heer H. L. Zantkuyl, architect bij Monumentenzorg te Amsterdam, in het paviljoen van 'Queekhoven' een lezing over 'De ontwikkeling van het woonhuis'. Aan de hand van tekeningen en dia's liet hij ons zien hoe vanaf de oertijden de mens zijn huis had gebouwd en hoe bv. de traditionele plek voor de stookplaats was ontstaan.

Twintig leden bezochten op vrijdag 3 maart het Six-huis te Amsterdam, een zeer fraai gerestaureerd woonhuis aan de Amstel, voor kleine groepen te bezichtigen. Op 24 juni ging een zelfde aantal naar kasteel-museum 'Sypesteyn' te Nieuw-Loosdrecht, in het kader van kleine excursies.

De jaarvergadering vond plaats op 5 juli in 'De Kampioen' te Nieuwersluis, waar de familie Oostveen, lid van Niftarlake, ons een zaal ter beschikking had gesteld. Zes bestuursleden en 21 leden bezochten deze vergadering. De heer Mr Dr N. J. C. M. Kappayne van de Coppello nam na gedurende 30 jaar het voorzitterschap van het Genootschap te hebben uitgeoefend als zodanig afscheid. Hij werd bereid gevonden als bestuurslid aan te blijven, waarvoor allen hem zeer dankbaar zijn. Zijn grote ervaring in zaken van bestuur is niet te missen.

Voor de zomer-excursie trokken wij op 30 augustus met 67 leden naar Gouda. Een verslag hiervan vindt U elders in het jaarboekje.

In het najaar hield de heer J. J. C. Baron Taets van Amerongen, conservator van Kasteel Amerongen, een lezing met dia's over 'Kasteel Amerongen en zijn bewoners' op Queekhoven. Dit als voorbereiding van een rondleiding ten kastele op 28 oktober, waaraan 32 leden deelnamen. Deze excursie was het sluitstuk van een actief Niftarlake-jaar.

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello 30 jaar voorzitter van het Genootschap

Tijdens de laatste jaarvergadering trad de heer Kappeyne van de Coppello af als voorzitter van het Genootschap na deze functie 30 jaar enthousiast te hebben vervuld. De heer G. J. Weyland, hoogbejaard doch in zaken de Vecht betreffende steeds geïnteresseerd, zond ons enige herinneringen.

'Ik ontmoette de heer Kappeyne, geboren 21 januari 1902, voor 't eerst in 1926/7. Ik was toen directeur van kantoor Loenen a/d Vecht van wat nu de Middenstandsbank heet. De heer Kappeyne was toen tot commissaris bij de bank benoemd.

Hij was in Loenen steeds zeer gezien en had daar vele functies o.a. als wethouder, voorzitter van de muziekvereniging 'Oud Over' en de tennisclub.

In 1948 werd hij voorzitter van het Oudheidkundig Genootschap Niftarlake. De hoogtepunten waren altijd de jaarlijkse excursie en de jaarvergaderingen, die de heer Kappeyne met zijn geestige redevoeringen een bijzonder aanzien gaf.

Hoewel geen groot sportsman, was hij een liefhebber van tennissen. Jarenlang speelden wij zondagochtends een partijtje.

Vele functies buiten de Vechtstreek en ook in het buitenland noopten (en nopen red.) hem veel op reis te zijn'.

G. J. Weyland

Veere, 25 januari 1979

Financieel overzicht 1977

Inkomsten	Uitgaven
Contributies over 1977	Nadelig saldo over 1976 .....
f 6.274,45	f 975,80
Entreegelden (van niet-leden) lichtbeelden- avond in de Hervormde Kerk te Loenen ..	Kosten van de excursie .....
f 44,—	f 2.131,96
Schenkingen:	Herdruk 250 ex. jaarboekje .....
Oudheidkamer Kockengen .... f 1.555,—	f 1.040,—
Van wie onbekend wenst te blijven ....., f 2.000,—	Zaalhuren:
f 3.555,—	Lezing met lichtbeelden Queek- hoven ....., f 100,—
Opbrengst oude jaarboekjes	idem in Hervormde Kerk te Loenen ....., f 164,45
905,—	Jaarvergadering in De Oliphant .....
Deelnemers aan de excursie	f 339,45
Renten:	Drukkosten convocaties voor vergaderingen, lezingen, excursie, receptie .....
Ned. Middenstandsbank ....., f 28,10	f 504,90
Girodienst ....., f 59,53	Porti verzending convocaties en algemene cor- respondentie .....
f 87,63	f 226,29
Contributies reeds voor het jaar 1978	Contributies:
f 225,—	St. Utrechtsse Molens ....., f 25,—
Totaal van de inkomsten	Comm. voor de Vecht ca. .... f 25,—
f 13.253,38	Overboeking naar het volgende jaar:
Balans:	De voor 1978 ontvangen contri- buties ....., f 225,—
Totaal van de inkomsten	Reservering drukkosten nog te verschijnen jaarboekje 1977 .....
f 13.253,38	f 6.000,—
Totaal van de uitgaven	f 6.225,—
<i>Voordeelig saldo over 1977 .....</i>	Totaal van de uitgaven .....
f 1.759,98	f 11.493,40

Aldus opgemaakt, de 17e januari 1978

J. H. van Walbeek
penningmeester

Ledenlijst

Nieuwer Ter Aa

R. W. C. Molenkamp
Kerklaan 20

Abcoude

De gemeente Abcoude
Gemeentehuis

Drs J. Baalbergen
Sandbergstraat 8

R. Bianchi
Meerzicht 1

T. H. de Boer
Meerzicht 12

A. den Breejen
Oldenhoff 35

Drs D. G. Carasso
Dr Koomansstraat 21

Mevrouw M. Dicker-Moen
Meerzicht 10

J. Enters
Aasdomstraat 1

P. Geerts
Meerzicht 8

Mw W. D. de Graaf-Vossensteyn
Meerweg 19

J. de Groot
Gein Noord 24

Mr F. A. M. ten Herkel
Gein Noord 32

H. C. M. Hoppenbrouwers
Sandbergstraat 1

J. Th. Kemme
Sandbergstraat 7

N. L. Loeb
Molenweg 16

J. K. Luttkhuis
t Marktveld 19

W. van ter Mey
Zilverschoon 107

J. J. Pabon Jr
D. van Troostwijkstraat 51

H. Schoenmaker
F. Postlaan 5

Dr P. L. Schram
P. van Wijngaerdtlaan 42

J. B. Schreur
Jan Trouwstraat 4

Ir J. J. Smorenburg
D. van Troostwijkstraat 55

J. W. F. M. Swinkels
Gein Zuid 7

B. A. H. M. Theunissen
Reyer Spreijstraat 10

W. C. C. Trouw
Torenlaan 32

Mw G. L. J. Uiterwaal-Völker
Kerkplein 14

Mw C. A. L. M. Vis-Völker
Stationsstraat 54

B. H. de Vries
Sandbergstraat 4

Drs L. J. van Welsenis
P. van Wijngaerdtlaan 54

Alkmaar

Mr Dr J. Belonje
Nassaulaan 39

Amersfoort

Oudheidkundige Vereniging Flehite
Westsingel 50

Amstelveen

J. W. N. van Achterbergh Jr
Amsterdamseweg 270

H. Raadschelders Wennink
Verestraat 38

Mw H. Vlot-van Lonkhuyzen
Ferdinand Bolweg 89

Amsterdam

Dr S. Emmering
J. Vermeerstraat 14

Gemeente Archief
Amsteldijk 67

Mw J. H. Greup-Nicolai
de Boeelaan 267

Mr J. H. v. d. Hoek Ostende
B. Wieringerstraat 22

D. Hoen
Amstelveenseweg 1056

Kon. Academie van Wetenschappen
Keizersgracht 569/571

K. F. van Leuven
Minervalaan 71¹¹
Mw E. G. Pannevis-Lammerts van Bueren
Minervalaan 8¹
W. A. C. Reesink
Koninginneweg 40
H. Renes
Werengouw 25 (Nieuwendam)
J. R. Ritman
Bloemgracht 19 hs
Mr W. Siewertsz van Reesema
Keizersgracht 353
Universiteitsbibliotheek
Singel 425
Mw W. J. C. van Veen-Coenen
Minervaplein 2
Jhr S. G. van Weede
J. van Goyenkade 27¹
Mw A. C. van Wijk
Westlandgracht 225¹¹
J. Zwaan
Lijzijde 45

Ankeveen

B. A. P. Baron van Harinxma thoe Slooten
Dorpsweg 80

Arnhem

Rijks Instituut voor Natuurbeheer
Kempenerbergweg 11

Baambrugge

H. F. Anger
Prinses Beatrixstraat 13
Drs F. A. Eekels
Rijksstraatweg 119
Prof Dr J. Koekebakker
Kleiweg 52a
Mej E. van der Lee
Rijksstraatweg 113
A. Lugt
Rijksstraatweg 91
Mw A. H. Mebus-Riechelman
B. Straalmanstraat 1
R. Th. Schoenmaker
Rijksstraatweg 8
A. J. Slaman
Rijksstraatweg 103 'Middelvaart'
A. W. Steenhof
Prins Johan Frisostraat 46
P. C. Versloot
Rijksstraatweg 39

C. van Vloten
Rijksstraatweg 133
J. H. van Walbeek
Rijksstraatweg 20

Baarn

Jhr Mr C. Dedel
Wilhelminalaan 6
J. van Vliet
Javalaan 30

Barneveld

M. Snijder
Thorbeckelaan 11

Bennebroek

G. M. de Heer
Bennebroekerdreef 49

De Bilt

H. C. de Wit
Dorpsstraat 126

Bilthoven

P. H. Boogaard
Bosvillaan 111
Ir U. Twijnstra
Rubenslaan 20

Blaricum

Mw J. G. Siewertsz van Reesema
Langeweg 5

Boertange

J. H. Koeman
Oude Wallen 1

Breukelen

T. C. Akkerman, notaris
Rijksstraatweg 43
Mw H. Alblas
Bisschopswater 14
J. Bakker
Griftenstein 2
Mw Mr L. G. Baud
Kerkplein 16
Ds F. J. ter Beek
G. van Nijenrodestraat 26
C. Blom
Straatweg 85
N. C. Bosman
J. E. Boutstraat 3
J. de Bruin
Brugstraat 54

J. W. de Bruyn Kops
Zandpad 61

P. J. Burggraaf
Straatweg 84

Drs. N. W. Caro
Rijksstraatweg 49

H. Th. Colenbrander
't Heycop 508

C. H. Cozijnsen
Niftarlakestraat 7

Jac. van Dam
Orttswarande 55

W. Dobber
Zandpad 27

Dr M. N. G. Dukes
Zandpad 80, 'Oudaen'

Mw Mr M. A. Dukes-Greup
Zandpad 80, 'Oudaen'

K. Fiolet
Zonswaerdt 16

B. Fritzsche
Vrijheidslaan 23

M. Fruithof-Matthes
Scheendijk 5

R. T. v.d. Geer
Nassauplein 1

D. W. Gerwig
Dannestraat 33

Mej. J. Gevers
Linnaeusdreef 26

A. v.d. Grift
Rijksstraatweg 183

Mw Mr E. A. Haars
Kerkplein 16

H. C. J. Hendriks
Julianastraat 25

Drs J. W. M. Heslenfeld
Zandpad 83

R. J. Hofman
Zandpad 83

A. H. R. Hoogezand
Zandpad 87

S. Jonker
Zandpad 86

Mr J. D. van Ketwich Verschuur
Vrijheidslaan 128

G. C. van Kleef
Beatrixstraat 7

Drs G. J. Koelemij
Linnaeusdreef 11

J. F. B. Kraan
Vrijheidslaan 14

M. van Kralingen Jr
Herenstraat 4

Mevrouw A. J. E. Lempke-Cramer
Zandpad 3, 'Vechtlust'

H. K. Lenstra
Zandpad 94

Ir H. F. Mertens
Rijksstraatweg 236

J. Molenkamp
Rijksstraatweg 204

J. van Muiswinkel
Eendrachtlaan 71

R. W. L. Mijnsen
Rijksstraatweg 76

Openbare Bibliotheek
Stationsweg 3

J. H. Posthumus
Zandpad 125

Dr E. B. J. Postma
Rijksstraatweg 'Nijenrode'

Jhr Mr L. A. Quarles van Ufford
Kasteel Gunterstein

H. J. Schröder
Straatweg 120

P. B. A. Smits
Rijksstraatweg 101

Mw A. J. Stilting
Laan van Gunterstein 3

Mw F. Verhagen
Straatweg 74

Mr J. Vermeulen
Brouwerij 1

J. Verwey
Mecklenburgstraat 6

A. J. Visser
Zandpad 105

A. de Wijs
G. van Doornikstraat 121

Breukeleveen

C. Aarnoudse
Herenweg 60

L. Geel
Herenweg 52

E. de Graaf
Herenweg 25

Dr J. F. W. Nuboer
Herenweg 59

Dr P. J. Sinnighe Damsté
Herenweg 89

Brugge

Jhr P. H. A. Martini Buys
Nieuwe Gentweg 53

Bussum

R. A. Hijmans
Lijsterlaan 315

Cothen

Mr C. Th. E. Graaf van Lynden van Sandenburg
Kasteel Sandenburg

Doorn

Ir H. J. Doude van Troostwijk
Parklaan 40
F. A. Groen
van Heemskerklaan 41
Mw G. v.d. Stoop-Koekoek
van Galenlaan 12

Dordrecht

Mw A. W. de Jong-Vis
Wolwevershaven 11

Driebergen

J. M. Castelein
W. van Abcoudeaan 88

Eindhoven

I. V. Bruza
Muzenlaan 84

's-Graveland

G. Kortenoever
Leeuwenlaan 295
B. H. A. Oosterbroek
Noordeinde 178

's-Gravenhage

Mr J. A. Alleman
Wassenaarseweg 90
J. P. Bak
Koninginnegracht 96d
Koninklijke Bibliotheek
Lange Voorhout 34
Rijksbureau v. Kunsthistorische
Documentatie
Korte Vijverberg 7
W. L. van Velsen-Metzelaar
Bankastraat 111
J. C. Woestenburg
Bagijnestraat 28

Haarzuilens

L. J. Huisinga
Ockhuizerweg 20
N. van Royen
Ockhuizerweg 16a

Hilversum

J. G. Alleman
Trompenbergerweg 2b

J. J. Holsboer
Mozartlaan 12
M. Langelaar
Grasmeent 67
T. W. Ploeg
Oude Amersfoortseweg 44
J. de Ronde
Busken Huetplein 16
H. D. Scheltema
Utrechtseweg 58a
W. J. Steyling
Koninginneweg 18

Huizen

J. F. Dudok van Heel
Valkevenselaan 56a
F. Renou
Nieuwe Bussumerweg 83a

Kockengen

Dr J. A. van Dongen
Wagendijk 12
Gemeente Kockengen
Gemeentehuis
Dr G. F. W. Herngreen
Godinweg 2
W. van Schaik
Wagendijk 2
G. Versloot
Portengen 97

Kortenhoef

Vereniging Curtevenne
Moleneind 32
J. Daams
Zuidsingel 23
W. Spaan
Kortenhoefsedijk t/o N.H. Kerk

Krimpen a/d IJssel

Mr J. H. Huizenga
Lansing 53

Langbrœk

F. B. Schotanus
Kasteel Lunenburg

Laren

R. W. C. Baron van Boetzelaar
Velthuysenlaan 7

Leiden

R. H. B. Meyboom, arts
Hooigracht 48

Loenen

J. W. Blok Jr
Vreelandseweg 4
C. Dierdorp
Keizer Ottolaan 30
Dr A. Dunning
Dorpsstraat 82
A. Gelderman
Oud Over 39
L. J. de Geus
't Rond 13
C. L. Glastra van Loon
Rijksstraatweg 157
E. Harberink
Keizer Ottolaan 22
P. M. Hiensch
Oud Over 170
Mr Th. van Hilst
Grutterstraat 13
M. J. P. A. Graaf d'Hollosy
Mijndensedijk 20
H. Kalkman
Huize 'Bijdorpe', Oud Over 8
Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van
de Coppello
Oud Over 59
Mw Th. E. C. M. Kappeyne van de
Coppello-van Panhuys
Oud Over 59
K. Knol
Graaf Janlaan 2
D. P. Koets
Wallenstein 55
Mw W. van Kralingen-Niekerk
Rijksstraatweg 130
D. C. van Leeuwen Boomkamp
Oud Over 154a
J. Leicher
Oud Over 120
J. v.d. Meulen
Vreelandseweg 8
Drs E. Munnig Schmidt.
Rijksstraatweg 78
C. W. van Nie
Driehovenlaan 38
Mw H. H. Pijzel-Dommissie
Dorpsstraat 28
Mw M. M. Rotbarth
Oud Over 4
W. A. van Schaijk
Rijksstraatweg 153
H. W. Schouwenaar
Wallenstein 5
Mw A. Schras
Torenstraat 1

G. A. van Schijndel
Oud Over 102
J. P. Seijffert
van Lyndenlaan 10
L. H. Sondaar
Huize 'Oud Over'
J. C. Spekman
Weerstein 57
Mw A. A. Steffens
Oud Over 41
Mej. A. G. Stolp
Oud Over 93
Jhr Mr J. P. E. Teding van Berkhout
Oud Over 1
Mw G. Thijs-Mantel
Rijksstraatweg 75
W. G. Tober
Brugstraat 10
G. J. Uittenbos
Oud Over 88a
S. G. de Vries, arts
Dorpsstraat 40
Mw A. Vrij
't Rond 5
H. J. M. van der Wedden
Dorpsstraat 77

Loenersloot

Mw M. van Erven Dorens-Vinke
'Valk en Heining' Rijksstraatweg 247
M. S. Harms-van Estrick
P. N. Kruiswijkstraat 32
Mw M. F. M. Bsse van Nagell-Martini Buys
Kasteel Loenersloot
Mr G. H. Nubé
Voorburgstraat 30
J. W. F. Straesser
Hollandstraat 19
Drs J. H. W. Veenstra
Rijksstraatweg 228
H. C. M. Vos
Rijksstraatweg 141

Loosdrecht

H. Aalberts
Rembrandtlaan 1
J. G. Boeschoten
Hotel 'De Driesprong' Veendijk 1
Mr J. H. M. A. Doude van Troostwijk
Nieuw Loosdrechtsedijk 69
J. P. Freese
Oud Loosdrechtsedijk 247
Mej. E. Haselen
Nootweg 10
Mr C. H. F. Simons
Rading 4

- J. M. L. Trouw
v.d. Helstlaan 5
W. ter Veld
Nieuw Loosdrechtsedijk 300
- Maarn**
Mr R. W. van Ketwich Verschuur
Raadhuislaan 10
- Maarssen**
J. Agterberg
Breedstraat 6
M. A. H. Beks
Schippersgracht 11
J. H. W. van Bommel
Kuyperstraat 29
B. O. van den Berg, Architect BNA
Bolensteinseweg 1
J. W. L. Beyer
Binnenweg 60
B. v.d. Boom
P. C. Hoofdstraat 37
P. J. W. van Breukelen
Schippersgracht 22
J. E. Brinkhof
Machinekade 6
S. W. G. de Clercq
Straatweg 17
Dr J. Cosijn
Straatweg 17b
A. R. A. Croiset van Uchelen
van Houtenstraat 16
Mw M. van Dam-Smallenbroek
Langegracht 30
D. Dekker
Zandpad 13
H. J. Dollekamp
J. Catsstraat 17
H. J. van Droogenbroek
Rijksstraatweg 56
Gemeente Maarssen
Maarssen
Mw B. L. Heuschen-de Vos
Klokjeslaan 16
G. van Heusden
Zuylenveld, Oud Zuilen, Maarssen
Th. J. Hiemstra
Langegracht 22
E. W. Hommes
Straatweg 17
Mw J. H. M. Kamp-Schweers
Diependaalsedijk 52
P. van Kerkvoort
Dr Plesmanlaan 350
- Drs W. J. H. van Kessel
Langegracht 37
G. K. v.d. Klis
Diependaalsedijk 102
S. Komdeur
Straatweg 156/158
Mej. A. M. Kooyman
Bloemstede 483
J. Kraayenhagen
Julianaweg 19
R. Kuiper
Zandpad 8
Drs A. P. Messer
Kerkweg 9
B. C. J. de Mol
Herengracht 7
A. J. Mook
Wilhelminaweg 3
Mr O. B. Okkinga
Diependaalsedijk 54
E. J. Overgaauw Bastiaanse
Wilhelminaweg 3
Mw C. Plomp-Faber
van Houtenstraat 22
P. J. C. Plomp
Zandpad 40
R. Pos
Dr Ariënslaan 68
E. J. Rinsma
Talmastraat 18
Dr A. van Rossum
Zandpad 24
Mw A. Rost van Tonningen-Homburg
Maarsseveense Grachtje 6
C. Saey
Schippersgracht 9
Dr Th. E. E. van Schaik
Raadhuisstraat 18
Mw A. W. Schucking Kool
Wilhelminaweg 8
G. D. Schwartz
Herengracht 22
J. N. Servaas
Dr Plesmanlaan 292
M. F. M. van Seumeren
Kerkweg 31
A. Th. Stigter
Zandpad 4
Stichting Openbare Bibliotheek
Postbus 1
J. H. van Tongeren
Duivenkamp 851
B. Vermeulen
Zandweg 44

Y. Visser
Kuyperstraat 17
A. v.d. Vlucht-de Groot
Leeuwenhof 17
G. Vogel
Dr Ariënslaan 126
C. de Vries
R. de Beerenbrouckstraat 18
D. v.d. Wal
Royaardslaan 10
Mr Q. Waverijn
Kerkweg 25
Mw P. Westenburg-de Groot
Kerkweg 23
B. G. Wiegeraad
A. Cuyppstraat 1
P. Zöllner
Kennedylaan 20
W. Zuidervaart
Binnenweg 47
Ds J. Zuurdeeg
Stationsweg 2
Mw G. A. J. Zwaardemaker-Job
Klokjeslaan 14
R. C. Zwaardemaker
Klokjeslaan 14
W. Zweers, architect BNA
Bloemstede 387

Maarsseveen

M. Remijnse
Heuvellaan 10

Maartensdijk

M. van den Berg
Egelskop 17

Maastricht

D. C. van Proosdijk
Scharnerweg 41

de Meern

Jac. de Bruyn
Rijksstraatweg 84

Muiden

W. Jongeneel
Herengracht 62

Muiderberg

Stichting v. Banistiek & Heraldiek
Brink
A. I. J. M. Schellart
van Ostadelaan 23

Mijdrecht

G. H. van Walbeek
Dorpsstraat 23

Naarden

H. Poolman
Kloosterstraat 20
H. Wassink
Fr. Hendrikplantsoen 72

Nederhorst den Berg

J. F. A. Baar
Overmeerseweg 8
Dr D. P. Blok
Ankeveensepad 7
A. J. Cruceq, arts
Voorstraat 39
J. J. Gillissen
Voorstraat 2a
J. van Mesdag
Ankeveensepad
Dr H. Spekreijse
Voorstraat 11
VVV
Overmeerseweg 116

Nieuwersluis

J. H. H. Blijdensteijn
Rijksstraatweg 70
Mw L. Cohen Tervaert-Oskam
Stationsweg 10
D. W. Doude van Troostwijk
Rijksstraatweg 28
L. W. Doude van Troostwijk
Rijksstraatweg 18
G. E. J. Huetink
Zandpad 1b
J. J. Lamme
Rijksstraatweg 57
A. J. A. M. Lisman
Rijksstraatweg, 'Vreedenhoff'
Prof. J. M. Luttge
Zandpad 27
C. M. Oostveen
Rijksstraatweg 35
J. W. Raadschelders
Rijksstraatweg 42
J. P. Schmal Jr
Rijksstraatweg 8
Mw L. Simons
Mijndensedijk 62
de heer en mevrouw Stassen-van Meurs
Zandpad 29
J. H. Stefels
Rijksstraatweg 24

Mw I. Teijema
Mijndensedijk 29
L. Udo de Haas
Rijksstraatweg 38
A. A. Weersma
Rijksstraatweg 45

Nigtevecht

Mw M. Amesz-Helmers
Dorpsstraat 41
Openbare Bibliotheek
Jhr Huydecoperstraat 3

Nijmegen

H. A. J. Kockenbier
Bachstraat 50

Nijverdal

H. J. Kuhlwillm
Rijssensestraat 124

Oud-Zuilen

R. Plomp
Groeneweg 8

Rhenen

Th. Th. M. H. Bijleveld
Utrechtseweg 45

Rotterdam

Bibliotheek & Leeszaal
Nieuwe Markt 1
Mr J. J. Canter Cremers
Rozenburglaan 52b

Soest

S. P. Baron Bentinck
Vosseveldlaan 56

Tienhoven

W. Beets
Nieuweweg 2
Mw. A. A. E. Bodisco Massink-Eggink
Dwarsdijk 22
W. T. de Boer
Laan van Niftarlake 22
A. Hogenhout
Nieuweweg 5
E. R. Huitzing
p/a Nieuweweg 17
C. P. J. Klap
Looydijk 7
Mw E. v.d. Laan-Faber
Veenkade 16
Th. K. A. Liem, arts
Laan van Niftarlake 81

C. J. Rijsterborch, notaris
Laan van Niftarlake 54
Th. Schouten
Looydijk 81
H. Smitskamp
Laan van Niftarlake 43
Mw Mr W. M. Voet-Eggink
Dwarsdijk 22

Utrecht

N. Beumer
Marnixlaan 45
H. A. Danklof
Nieuwegracht 69
G. J. Jonker
Troosterlaan 24
Mw G. J. van Julsingha
Lamérislaan 362
J. Mezger
Schimmelpennincklaan 35
Provinciale Bibliotheek
Achter St. Pieter
Rijksarchief
A. Numankade 201
St. Openbare Bibliotheken
Voetiusstraat 2
H. J. Soeten
Attleeplantsoen 24
Stichtse Culturele Raad
Mariaplaats 51
Universiteitsbibliotheek
Wittevrouwenstraat 9/11
J. Vor der Hake
Livingstonelaan 98

Veere

G. J. Weyland
Nieuw Sandenburgh 37

Venray

Mw B. Wijnen
Tedderstraat 10

Vinkeveen

Dr J. de Vries
Zuwe 180

Vleuten

W. Uittenbogaard
Prof. T. Brandsmalaan 17

Vogelenzang

G. Koopman
Vogelenzangseweg 41a

Voorburg

Mr F. H. Fries
Laan van Leeuwensteyn 1

P. Hess Jr
Staringkade 46

Voorschoten

H. M. van de Horn
Vondelstraat 16

Vreeland

H. J. Aalderink
Klapstraat 21
Mw B. Bakker-Rijssenbeek
Ruitersstraat 5
J. Berger
Breedstraat 5
J. H. Beukeboom
Zuwe 131, 'Forthoeve'
Ir M. C. Brandes
Voorstraat 7
R. M. Duin
W. van Mechelenstraat 5
Mr J. J. Feijten
Maartenplein 15
Mw W. de Gelder-de Ruiters
Boslaan 2
Mw M. H. Happee
de Vliet 8
J. Jongsma
Klapstraat 13
J. Olde Loohuis
Boterweg 44
Mw L. C. Roelofs-Kemper
Jan van Diestraat 1
F. D. Sprenger
Voorstraat 5
C. Verhaar
Fl. van Boekhorststraat 5
Mw G. E. Verhaar-Klomp
Fl. van Boekhorststraat 5
J. N. W. Voorhoeve
Boslaan 4
J. H. Vrij
Vredelantstraat 71
A. Witmer
Maartenplein 29
W. W. Zijlstra
Boterweg 6-8

Waardenburg

A. F. van Goelst Meyer
Kasteel Waardenburg

Wageningen

Boekhandel Kniphorst
Hoogstraat 49

Wassenaar

F. C. Wieder Jr
Papeweg 8

Weesp

Boekhandel De Ark
Nieuwstad 28
H. Brood
Frans Halsstraat 44
Mw J. S. Janse de Jonge
Bejaarden Centrum 'Niftarlake'
Aetveldseweg 76
G. Lindeboom
Waarschapsstraat 32
Gemeente Museum
Herensingel 162
Openbare Bibliotheek
Oude Gracht 67
J. Salomons
Meidoornlaan 305
Ir A. Stork
Utrechtseweg 59
Mw M. de Weerd
Sportparklaan 183
G. A. van Wees
Herengracht 31
Drs G. R. Zondergeld
Herensingel 162

Wilnis

H. W. van Soest
Dorpsstraat 59

Woerden

G. J. Wesseling
Gebroeders van Eyckstraat 4

Wolfheze

Mw J. E. Birnie-van Iperen
Duitse Kampweg 6

Wijk bij Duurstede

Mw G. J. E. Dijkman-Schoenmaker
Zandweg 27c
Mw A. Luijkx-Buijsrogge
Hoge Hoffweg 3

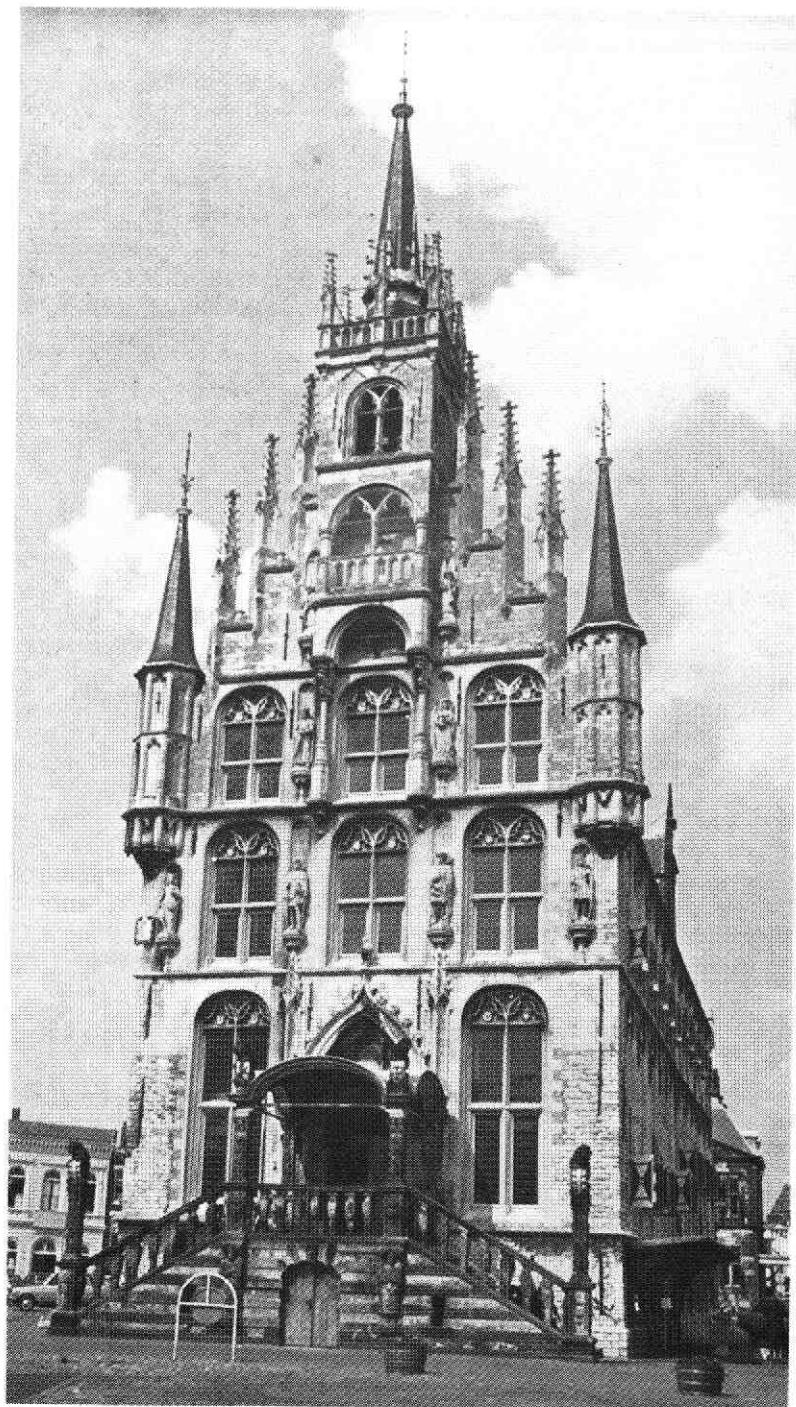
IJsselstein

A. G. Cool
Kronenburgplantsoen 5
Provinciale Bibliotheek Centrale
Postbus 35

Zeist

J. P. B. Biegelaaar Jr
p/a 't Rond 3
Mw G. Ch. v. Haselen-Vonk Midlandi
Arnhemse Bovenweg 12
Rijksdienst voor de Monumentenzorg
Broederplein 41
Ir J. v.d. Slesesen
Arnhemse Bovenweg 16, flat 15

*Gouda,
Stadhuis*

Zomerexcursie naar Gouda

Op 30 augustus 1978 zag men 's ochtends om tien uur een groep van zeven en zestig Niftarlake-leden over het marktplein van Gouda wandelen. Het begin van de zomerexcursie.

Gouda: stad van gebrandschilderde ramen, van kaas, van kaarsen en pijpen, van stroopwafels en aardewerk, van driehonderd monumenten. Iedereen zal er een andere associatie mee hebben.

Uit deze opsomming blijkt wel dat het een heel veelzijdige stad is met zeer uiteenlopende activiteiten. Iets bijzonders is nog dat deze activiteiten, industrieën en monumenten grotendeels op een betrekkelijk klein oppervlak in het centrum zijn te vinden. Voor de toerist daardoor heel gemakkelijk van het één en ander in een betrekkelijk korte tijd kennis te nemen.

Gouda heeft een beschermd stadsgezicht. Dit brengt mee een zorg voor geleidelijkheid van een ontwikkeling die zich op kleinschalige wijze voltrekt. De plattegrond van de binnenstad lijkt ondanks een aantal ingrepen uit later eeuwen nog veel op die uit het midden van de zestiende eeuw. Imposante monumenten zoals de kerk of het stadhuis worden beschermd, evenals de kleinere huizen en de aan de rand van het centrum gelegen karakteristieke straten en steegjes. Het is knap een sfeer op te roepen die men dromerig kan noemen, terwijl men op hetzelfde moment de levendigheid van de talloze bedrijfjes kan waarnemen.

Op de hoek van de markt troffen wij elkaar in restaurant Belvédère voor een kopje koffie, waarna wij ons naar het stadhuis begaven. In het voorbijgaan viel onze blik op het mooie Waaggebouw uit 1668 (architect Pieter Post), waar 's zomers kaas wordt gewogen. Een frontreliëf met weegscènes siert de voorgevel.

Het stadhuis is een juweel, daarover is iedereen het eens. Oudste gotische stadhuis van Nederland, uit 1450, prachtig gelegen op het ruime marktplein. Voor de ingang een renaissance-bordes met overhuiving uit 1603, ontworpen door de stadsarchitect Gregorius Cool. Afbeeldingen van graven en gravinnen uit het Bourgondische Huis kijken op ons neer vanuit de voorgevel.

Aan de oostgevel een aardig klokkenspel met beweegbaar tafereel: 'Graaf Floris V verleent in 1272 stadsrechten aan Gouda'. Het schavot aan de achterzijde dateert uit 1697.

In de vijftiger jaren is het stadhuis grondig gerestaureerd. Het verhaal gaat dat de toenmalige burgemeester James in Den Haag met een verrot stuk balk op tafel had moeten slaan om de noodzaak hiertoe te benadrukken. In de hal ziet men dit bewuste stuk, verrot en wel, onder een glazen stolp tentoongesteld.

Een tocht door de trouwzaal met fraaie gobelins, de gangen en de zolder waar de gemeenteraad vergadert, gaf ons een goede indruk van een restauratie die ook met het oog op gebruik in de twintigste eeuw geschiedde. Op één van de gangen hangt een bord met kleurige wapens: de wapens van de burgemeesters van Gouda, getekend door voornoemde burgemeester James. Tot slot zagen wij nog de burgerhal — gelijkvloers met kruisgewelven —, die eens een vleeshal en een boterhal is geweest. Natuurlijk stond een bezoek op het programma aan de Sint Janskerk, daterend uit

de veertiende eeuw. Een gotische kruisbasiliek met houten gewelven en het langste schip van Nederland (123 m) waarin prachtige gebrandschilderde ramen, de 'Goudse Glazen'. Vele zijn van de hand van de gebroeders Crabeth, en dateren van de 16e eeuw. Onze gids, die zich voor de gelegenheid had gestoken in een lange zwarte kostersmantel (hem geschonken door het Engelse Kosterse Gilde), gaf een bijzonder boeiende uitleg van de bijbelse voorstellingen. Het gedeelte waarin de ramen met voorstellingen uit de vaderlandse geschiedenis te zien zijn, was vanwege de restauratie afgesloten. Imponerend is de kerk door de afmetingen en de prachtige kleuren van de 'glazen'. Het speet ons dan ook afscheid te moeten nemen, maar men verwachtte ons in Hotel 'De Zalm' voor de lunch.

Onze korte tocht naar de twee musea, 's middags, voerde ons door de Willem Vroesentuin achter de kerk, langs het Willem Vroesenhuis. Wie dit was kon de stadsarchivaris vertellen: Willem Vroesen was de stichter van een oudemannenhuis in 1555. Een initiatief dat in die tijd zelden door een particulier werd genomen. In het voorbijgaan wierpen wij nog een blik op de Jeruzalemkapel en op het gerestaureerde weeshuis (de gebeeldhouwde wezen ontbreken niet boven de toegangspoort), dat nu dienst doet als openbare bibliotheek. Het is een fraai gerestaureerd intiem pleintje waar men zich het jachtige moderne leven nauwelijks kan voorstellen.

De groep splitste zich hierna in tweeën: de helft naar 'De Moriaan', de andere helft naar het 'Catharina Gasthuis'.

'De Moriaan' aan de Westhaven, het Pijpen-, Tegel- en Aardewerkmuseum, is alleen al vanwege het gebouw een bezoek waard. In dit huis met een voorgevel van 1617 bevond zich oorspronkelijk een suikerraffinaderij, 'In de Goecoop' geheten. De kruiden en later de koffie die hier ook werden verkocht, vormden in de loop van de achttiende eeuw de voornaamste handelswaren in deze winkel. De naam werd nadien veranderd in 'De Moriaan', het symbool van het roken. Tussen 1938 en 1958 vond de restauratie plaats. Het is interessant te zien hoe de oorspronkelijke indeling werd gehandhaafd. Men komt binnen in de antieke tabakswinkel met daarnaast, iets hoger, het 'Comptoir' waarin pijpcuriosa zijn tentoongesteld. In de achterkamer en de 'Saal' ziet men Goudse aardewerk, pijpen en alles wat daarmee te maken heeft zoals foudralen, gildekasten, merken en tabaksdozen. De bovenverdiepingen bieden een overzicht van de Nederlandse tegelindustrie tussen 1600 en 1850 en van de Goudse aardewerknijverheid. Er zijn prachtige tegeltableaux te zien. Het oppervlak van het huis is vrij klein, maar door de indeling van de ruimte maakt het nergens een benauwde indruk.

Het Catharina Gasthuis is een gebouw van een geheel andere opzet. De oudste documentatie omtrent het 'hospitaele van der Goude' is gedateerd 1310 en de naam dankt het aan een altaar uit 1367, gewijd aan de H. Catharina. Er zijn in de loop van de eeuwen stukken aangebouwd. In 1836 werd het verbindingspand tussen voor- en achterbouw vernieuwd. Verschillende fases van restauratie vonden plaats vanaf 1943, de laatste in 1965. Het zg. Lazaruspoortje met rijk beeldhouwwerk van Gregorius Cool uit 1609, eens de toegang tot het voormalige leprooshuis, werd in 1964 naar het terrein van het Catharina Gasthuis verplaatst.

Binnen zijn regentenkamers te zien, een gasthuiskeuken, stijlkamers uit verschillende eeuwen, dit alles zeer overzichtelijk en fraai. Grote zalen met schilderijen, altaarstukken, een antieke stadsapothek en een chirurgijnkamer. Er is bijzonder veel te zien in dit prachtige museum. De patrones van het gasthuis, de H. Catharina, is zichtbaar als een Frans kalkstenen beeld uit 1510. Doordat de collectie zo veelzijdig is valt er voor iedereen wel wat interessants te genieten.

De bezoeken aan de musea vormden de laatste punten op het programma van onze excursie, waaraan iedereen met kennelijk genoegen had deelgenomen. Een noot van de excursiecommissie: wilt u ooit de bezienswaardigheden van een stad goed leren kennen, organiseer dan een excursie!

M. A. Dukes-Greup

Monumentenzorg in de Vechtstreek

In 1978 vonden wederom velerlei activiteiten op het gebied van de Monumentenzorg in de Vechtstreek plaats. Hoewel de financiële situatie bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg niet beter was dan in het vorige verslagjaar werden er toch een redelijk aantal monumenten gerestaureerd. We zullen de restauraties en verbouwingen van deze monumenten de revue laten passeren per gemeente, te beginnen bij *Utrecht*, in welke stad de loop van de Vecht een aanvang neemt. Vlak bij het punt, waar dit het geval is, werd de molen 'Rijn en Zon' gerestaureerd. Na jaren in vervallen toestand te hebben verkeerd is dit industriële monument weer in oude luister hersteld en functioneert ook weer. Er wordt graan gemalen ten behoeve van warme bakkers in de omgeving.

In Oud Zuilen, ressorterend onder de gemeente *Maarssen* werd de restauratie van het poortgebouw van het Slot Zuilen voltooid. Voor verdere herstelwerkzaamheden aan dit kasteel zijn voorlopig geen gelden beschikbaar. De restauratie van het poortgebouw voorzag in constructief herstel van met name de kap. Een brand maakte een vermoedelijk definitief einde aan het bestaan van de laatst overgebleven panoven in dit dorpje, zelfs in de gehele Vechtstreek. Een schrale troost is, dat het gebouw uitvoerig is gedocumenteerd vanwege de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek te Arnhem.

Ook in Maarssen zelf waren verschillende activiteiten op monumentengebied. De restauratie van Langegracht 39 werd voltooid, terwijl die van Langegracht 52 werd begonnen. Van dit pand wordt de voorgevel gerestaureerd, waarbij de winkelpui zal worden aangepast. Oorspronkelijk maakte het huis met het hoekhuis aan de Kaatsbaan deel uit van een groter huis. Het hoekhuis is echter in latere jaren sterk verminkt. De constructieve toestand van de gevel van no 52 bleek helaas dermate slecht te zijn, dat tot volledige vernieuwing moest worden overgegaan.

De restauratie van vóór- en zijgevel van Nassaustraat 2 werd begonnen. Hierdoor zal de Kaatsbaan aan de oostzijde weer een waardige afsluiting kunnen krijgen. Aan het Maarsseveenegrachtje werd no 4 verbouwd en gedeeltelijk gerestaureerd.

Aan de Schippersgracht werden de werkzaamheden aan de no's 8 en 11 voltooid, evenals bij no 16. Aan de Rijksstraatweg werden twee restauraties begonnen, te weten die van de theekoepel van het huis Leeuwenvecht, die zal worden ingericht tot kleine woning, en die van het koetshuis van het buiten Vreedenhoev. Dit gebouw werd in de toestand gerestaureerd, waarin het in het begin van de negentiende eeuw verkeerde; deels werd het aangebouwd in een eigentijdse vormgeving, waardoor een boeiend architectonisch geheel ontstond.

Iets verder stroomafwaarts werd de tweede fase van de restauratie van de ridderhofstad Oudaen afgerond, welk huis is gelegen in *Breukelen*. Deze tweede fase omvatte de restauratie van de naar de Vecht gekeerde westgevel, die van zijn houten beplanking werd ontdaan. De vele zichtbare bouwsporen geven een duidelijk beeld van de bouwgeschiedenis van dit belangwekkende monument. De laatste fase van de restau-

ratie is thans in voorbereiding. Wanneer deze een aanvang zal nemen is nog onzeker. Verdere werkzaamheden werden nog uitgevoerd aan het rechter poortgebouw bij dit kasteel, alsmede aan het bakhuisje van de crachter gelegen boerderij, dat iets werd ingekort.

Na lange jaren van wachten kon eindelijk een begin worden gemaakt met de restauratie van de Nederlands Hervormde Kerk te Breukelen. Dit omvangrijke werk zal enige jaren in beslag gaan nemen. Bij de restauratie zal aan de uiterlijke verschijningsvorm van het gebouw vrijwel niets worden gewijzigd. De restauratie betreft uitsluitend constructief herstel. Ook de toren is in de werkzaamheden opgenomen.

In het dorp werd voorts het pand Herenstraat 60 inwendig verbeterd. Ook het pand Zandpad 2 onderging een in- en uitwendige opknapbeurt. Aan het huis Vechtvliet werden de werkzaamheden voortgezet. Getracht wordt om tot restauratie van de houten gevelbekroningen te komen, welke enige jaren geleden wegens bouwvalligheid werden weggenomen.

In *Loenen* werden de volgende woonhuisrehabilitaties voltooid: Mijndensedijk 1, Dorpsstraat 24, 28, 46, 47, 82 en Grutterstraat 7. Daarnaast werd de restauratie van de theekoepel bij het klooster Mater Dei voltooid. Begonnen werd met de panden Dorpsstraat 12 en 94 (dit betreft uitsluitend een verbouwing), Grutterstraat 6/ Torenstraat 2 en Spinnerie 13. Het koetshuis bij het buiten Rupelmonde wordt verbouwd. Een aanvang werd gemaakt met de verbetering van het pand Rijkstraatweg 76, welk

Boerderij Eilandseweg 11, Nederhorst den Berg

Foto Rijksdienst v.d. Monumentenzorg

pand vermoedelijk oorspronkelijk de Orangerie was van huize Nieuwerhoek. Aan Nieuwerhoek werden eveneens herstelwerkzaamheden verricht.

Een begin werd gemaakt met de inwendige verbouwing van het buiten Vegtlust, waarin een aantal appartementen zal worden gerealiseerd. De ramen van dit huis zullen weer van een laat-achttiende eeuwse roedeverdeling worden voorzien ter vervanging van de vroeg-twintigste eeuwse ramen, die er thans in zitten en die het huis een stijf karakter geven.

Het huis Kalorama werd gedeeltelijk van een nieuwe fundering voorzien als eerste fase van een algehele funderingsverbetering. De ingangspartij van Oud Over 7 werd gerestaureerd.

In het even verder stroomafwaarts gelegen *Vreeland* werd de restauratie van de Diaconiewoningen aan de Lindengracht voortgezet. Reeds een viertal woningen is na de rehabilitatie weer door de oude bewoners betrokken. Het pand Voorstraat 21 werd aan voor- en achtergevel gerestaureerd, waarbij aan de achtergevel een merkwaardige verbouwing uit de jaren '50 van deze eeuw ongedaan werd gemaakt. Het naast dit huis gelegen no 22 werd in- en uitwendig geheel gerehabiliteerd. Op de eerste verdieping bevindt zich in dit pand aan de voorzijde een aardige koepelkamer, die geheel in ere is hersteld.

Aan de Angstel, een zijriviertje van de Vecht, ontstond in de achttiende eeuw een bescheiden buitenplaatsontwikkeling. Een beperkte reeks van daar ontstane buitenhuizen bleef bewaard. Aan één ervan, het huis Middelvaart, werd een begin gemaakt met algehele restauratie. Het bleek hier noodzakelijk een geheel nieuwe fundering onder dit gebouw aan te brengen.

Middelvaart is gelegen in Baambrugge, gemeente *Abcoude*.

In het Noordhollandse *Nederhorst den Berg* werd gewerkt aan de panden Kerkplein 32 en 36, terwijl op het pand Eilandseweg 11 (gelegen tegenover Nigtevecht) een nieuw rieten dak werd gelegd.

In *Nigtevecht* werden de in het vorige verslag beschreven werkzaamheden aan het huis Zwaanwijck voortgezet. Deze werkzaamheden naderen hun voltooiing. Eindelijk kon er een begin worden gemaakt met de restauratie van de panden Dorpsstraat 124, 130-132, welke laatste panden deel uitmaakten van een fabriekscomplex, dat een aantal jaren geleden afbrandde. De restauratie van deze huizen zal het aanzien van dit gedeelte van het dorp zeer verbeteren. Het pand Dorpsstraat 154 was al eerder in restauratie, waarbij het helaas noodzakelijk bleek tot vrijwel volledige herbouw over te gaan.

De stad *Weesp* kende eveneens verscheidene activiteiten op monumentengebied. De restauratie van de Nederlandse Hervormde Kerk kwam na jaren gereed. De 'hoge rug' van dit kerkgebouw speelt weer ongeschonden mee in het silhouet van de stad. Wellicht is aan de restauratie van dit belangrijke monument alsmede aan de geschiedenis ervan, eens een afzonderlijk artikel te wijden.

Eveneens voltooid werd de restauratie van het uit de jaren 1772-1776 daterende stadshuis.

Als voorbeeld van een restauratie van enkele belangrijke openbare werken kan het herstel van de bruggen en sluizen worden genoemd, dat in 1978 gereed kwam.

Van het pand Nieuwstad 16-18 werden de kappen gerestaureerd, van Hoogstraat

32-33 de stoepen en de voorgevel. Woonhuisrehabilitaties (waarin financieel wordt bijgedragen door het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening) werden uitgevoerd aan de panden Achtergracht 48, Achter 't Vosje 26, Herengracht 8, Nieuwstad 132-134 en 60, bij welk laatste pand ook het bedrijfsgedeelte werd aangepast. Hoogstraat 23 werd verbouwd, evenals Nieuwstad 136-138, waarvan de kap werd gerestaureerd.

Het voormalige Gemeentehuis van Driemond, welk plaatsje thans onder Amsterdam ressorteert, werd opgeknapt en als dépendance van het stadhuis in gebruik genomen.

In *Muiden*, aan de monding van de Vecht, kwam de restauratie van het zg. Baakhuis gereed, Herengracht 40. Dit pand ontleent zijn naam aan het feit, dat hier in vroeger tijden een baken ter oriëntatie voor de schepen op de Zuiderzee werd uitgestoken. De restauratie van 'Graaf Floris', Herengracht 72, kwam eveneens gereed.

November 1978

ir R. Apell, architect bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg

18de eeuwse inventaris van een verdwenen buitenplaats: Ouderhoek

Op weinig mensen zullen de twee stenen hekpalen van Ouderhoek nu nog enige indruk maken. Rijdende over de Rijksstraatweg van Loenen naar Nieuwersluis zien wij de palen er zonder de bijbehorende hofstede wat verlaten bij staan¹). Bovendien zal een ieder met oog voor de schoonheid van de omgeving nog 'nagenieten' van het zojuist gepasseerde prachtige inrijhek en het koepelhuisje van Vreedenhoff, zodat de naam Ouderhoek hem in het voorbijgaan nauwelijks zal opvallen.

Hoe anders moet dat geweest zijn in de 18de eeuw! Het bekende boekwerk 'De zegepralende Vecht' in 1719 uitgegeven, wijdt niet minder dan zes van de honderd platen aan Ouderhoek. De hoeveelheid platen van Daniel Stoopendaal mag dan zeker ook bepaald zijn door de hoeveelheid geld en pronkzucht van de eigenaren, Ouderhoek bleek dit aantal wel degelijk waard te zijn. Niet alleen met prenten, maar ook met dichtregels werd Ouderhoek lof toegezongen: aan de inleiding van De zegepralende Vecht werd door uitgever Andries de Leth een lierdicht van Ludolf Smids uit 1709 toegevoegd; en het gedicht van Claas Bruin wordt onderbroken om, cursief gedrukt, in achttien coupletten speciaal Ouderhoek en de toenmalige eigenaar Anthony van Hoek uitgebreid te loven. 'Dies roem ik dan deez' Plaats met recht, De Koninginne van de Vecht'.

Tijdens een hier niet terzake doend onderzoek in de notariële archieven van het Amsterdams Gemeentearchief kwam ik enige tijd geleden een inventarisbeschrijving tegen uit 1756 van de 'Buitenplaats Ouderhoek, gelegen aan de Rivier de Vegt tusschen Loenen en Nieuwersluijs'². Alle reden om de tot nu toe bekende gegevens betreffende Ouderhoek³ weer eens op een rijtje te zetten en aan te vullen met deze nieuwe gegevens: hoe meubileerde men in de 18de eeuw een dergelijke buitenplaats, wat was er aanwezig in een huis dat per slot van rekening slechts enkele maanden per jaar door de eigenaren werd bewoond, wat sierde aan beelden, vazen en banken de tuinen of welke gereedschappen had een tuinman in deze tijd tot zijn beschikking?

Het grondgebied van Ouderhoek lag in 1727 aan één zijde van de Straatweg. Later werd de grond aan de overzijde van de weg gekocht, toen bedroeg de oppervlakte iets meer dan negen hectare⁴. Het belangrijkste terrein, met het woonhuis en de prachtige tuinen, strekte zich over een lang stuk uit tussen Vecht met jaagpad en straatweg. Komende uit Nieuwersluis lagen vanaf het punt waar jaagpad en straatweg van elkaar scheiden achtereenvolgens een theekoepel, daarna het

---

¹ De boerderij is hier lang na de afbraak van de hofstede gebouwd.

² Notarieel Archief nr 12557, Notaris Otto van Dam, 30 november 1756. Gemeente-archief Amsterdam.

³ L. J. van der Heijden, 'Ouderhoek'. In: Jaarboekje Niftarlake 1917, blz. 38-43; R. van Luttermvelt, De buitenplaatsen aan de Vecht, Lochem 1948; De zegepralende Vecht, Amsterdam 1719, platen 47 t/m 52 en de inleiding; P. J. Lutgers, Gezigten aan de rivier de Vecht, 1836.

⁴ A. J. van der Aa, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, deel VIII, 1846, blz. 676.

woonhuis, vervolgens een boomgaard en de siertuinen, eindigend in een kunstmatig opgeworpen heuvel. Aan de overzijde van de straatweg lagen meer landerijen en boomgaarden: de nog bewaard gebleven hekpalen zijn voor dit terrein in 1914 opgemetseld, ver weg van het eigenlijke woonhuis.

Volgens de overlevering ⁵ was Ouderhoek oorspronkelijk een jachthuis van de Utrechtse bisschoppen, en droeg de naam 'Ten Wiele'. In 1619 kwam het huis en terrein in handen van de familie Hoek, die het de naam 'Ouderhoek' (= oudste huis van Hoek?) gaf. Dezelfde familie bouwde of kocht in later tijden in de directe omgeving nog meerdere hofsteden: Jongerhoek (tussen Ouderhoek en Nieuwer-sluis), Nieuwerhoek (richting Loenen) en Middenhoek (tussen Ouderhoek en Nieuwerhoek). De namen van buitenplaatsen kwamen zeer vaak op dergelijke wijze tot stand: zo werd bijvoorbeeld in de Purmer eind 17de eeuw door Pieter de Wolff en zijn vrouw Suzanna van Hoek het buiten Wolvenhoek gebouwd.

Ouderhoek was rond 1700 in bezit van Christiaan van Hoek. Hij was de maeccenas van o.a. Ludolf Smids, die meermalen op Ouderhoek verbleef en het reeds genoemde lierdicht hier schreef. Zijn zoon Anthony van Hoek bezat Ouderhoek ten tijde van de uitgave der Zegepralende Vecht. In 1720 werden na zijn dood zijn bezittingen onder zijn twee volle neven Jean de Wolff en Anthony Bierens verdeeld. Anthony Bierens bezat reeds Middelhoek; Jean de Wolff (ca 1680-1735) werd nu eigenaar van Ouderhoek. Zijn ouders waren de hierboven genoemde Pieter de Wolff en Suzanna van Hoek. De familie De Wolff waren evenals de familie Van Hoek zeer welgestelde doopsgezinde zijdehandelaren uit Amsterdam. Jean de Wolff was in 1706 gehuwd met de eveneens schatrijke Haarlemse Margaretha Verhamme (1684-1756). Zij bezaten tussen ca 1710 en 1720 het buiten Rupelmonde ten zuiden van Nieuwer-sluis. Mogelijk heeft Jean de Wolff, toen hij via de erfenis van Anthony van Hoek in 1720 het grotere en mooiere Ouderhoek in handen kon krijgen, daarna Rupelmonde aan de familie Bols verkocht ⁶. De Wolff bezat overigens ook Jongerhoek. Na zijn dood blijft Ouderhoek in bezit van Margaretha Verhamme, die twee jaar later hertrouwde met Mr Paulus Loot van Santvoort, heer van Santvoort ⁷. Ook deze echtgenoot overleeft Margaretha; kinderloos sterft zij 6 oktober 1756. Voor háár boedelscheiding werd de nu volgende inventarislijst van Ouderhoek opgeschreven.

Ouderhoek werd blijkens de scheiding van haar nalatenschap in september 1757 ⁸ voor f 27.000,— verkocht aan een neefje van Margaretha Verhamme: Pieter de Wolff Pietersz, een zoon van de broer van Jean. Hoe hierna precies de buitenplaats van eigenaar verwisselt is niet geheel duidelijk. Rond 1785 bezat een militair Jan, baron de Petersen Ouderhoek ⁹, in 1836 was ene J. H. Luden eigenaar ¹⁰. Twee jaar later werd Ouderhoek om welke reden dan ook afgebroken.

Margaretha Verhamme bewoonde met Jean de Wolff en later met haar tweede echtgenoot sinds 1733 in Amsterdam een breed en inwendig zeer weelderig ge-

⁵ Vermeld in de inleiding plaat 47 van De zegepralende Vecht.

⁶ Op de 'Nieuwe Kaart van Loenen' van Covens en Mortier, circa 1726 te dateren, wordt Hermannus Bols eigenaar genoemd.

⁷ Chr. P. van Eeghen, 'Het huis Heerengracht 476', In: Jaarboek Amstelodanum 1942, blz. 35-88.

⁸ Notarieel Archief nr 12559, Notaris Otto van Dam, 4 augustus/2 september 1757, prot. nr 238. Gemeente-archief Amsterdam.

⁹ R. van Lutternvelt, o.c., blz. 21.

¹⁰ P. J. Lutgers, o.c., bij de platen.

decoreerd huis aan de Herengracht, het tegenwoordige nr 476 ¹¹. Ouderhoek werd als alle buitenhuizen alleen in de zomermaanden door haar bewoond. Dat betekende echter niet dat het huis er gedurende de koude maanden leeg en verlaten bijstond. De inventarislijst bewijst dat alle vertrekken volledig waren gemeubileerd. Het gehele jaar woonde een deel van het uitgebreide personeel — totaal elf personen — vast op Ouderhoek: allereerst de tuinman, verder een dienstbode en een huisvrouw, zoals blijkt uit testamenten van Jean de Wolff en Margaretha uit 1729 en 1754 ¹². Het personeel kreeg een extraatje na de dood van de meesters: de zeer getrouwen, zoals persoonlijke lijfknecht, 'mevrouws meijt', de koetsier en het hoofd van de huishouding f 2000,—, de tuinman en 'buytenmeiden' van Ouderhoek ieder f 1000,—. Forse bedragen als men bedenkt dat in die tijd het jaarsalaris van de gemiddelde goed verdienende burger ca f 600,— was en een dienstbode vaak niet meer dan f 100,— per jaar verdiende ¹³. Het inkomen van Paulus Loot van Santvoort bedroeg in 1742 f 25.000, hij bezat een eigen trekjacht, een eigen koets en vier paarden (zaken die in de 18de eeuw nogal fors werden belast). De bewoners van Ouderhoek in deze tijd behoorden tot de zeer welgestelde lieden en dat was waarschijnlijk in de verzorging en aankleding van huis en tuin goed zichtbaar. Bij het doorlezen van de inventaris van Ouderhoek rijst het volgende probleem: bij welke toestand van het gebouw behoort de lijst? De zegepralende Vecht uit 1719 toont het huis, zoals het in de 17de eeuw gebouwd is met een latere vergroting en aanbouw. Lutgers geeft in 1836 de toestand weer, zoals Ouderhoek opnieuw moet zijn herbouwd in de 18e eeuw. Wanneer precies in die 18de eeuw het 17de eeuwse Ouderhoek gesloopt en herbouwd is, kan ook Luttervelt niet zeggen.

Het woonhuis bevatte in 1756 de volgende vertrekken: op de belétage een gang, een grote en een kleine zijkamer, een eetkamer, een grote 'Coepelkamer' en 'mevrouws Slaepkamer'. Daarboven een 'bovangang', een blauwe en een rode kamer, een klein kamertje, een 'balconkamer' en een voorkamer. De meidenkamer en het provisiekamertje waren hoogst waarschijnlijk als gebruikelijk op de zolder ingebouwd; de keuken en kelder bevonden zich weer onder in het huis.

De gang bevatte een commode-tafel met vier laden, een fonteintje, een ganglantaarn, en naast nog wat voor een gang ongebruikelijke voorwerpen een 'weerglaasje' ¹⁴ en een pruikeendoos en pruikenbol! We zitten midden in de pruikentijd. Zeer waarschijnlijk bevrijdde de heer des huizes zijn hoofd maar al te graag van de warme gepoederde pruik, wanneer hij zich na een statige wandeling, een ritje of pleziervaart, in zijn woonhuis kon terugtrekken. In de bovangang stond het meest gebruikelijke gangmeubelstuk: de staande klok.

Welke van de bovengenoemde vertrekken vanuit de gang het eerst konden worden betreden, blijft zoals gezegd onduidelijk. Rond 1719 bestond het huis uit twee dwarshuizen achter elkaar, beide met een zadeldak evenwijdig aan de Vecht. De voorgevel met de hoofdingang in het voorste huis lag eveneens evenwijdig met dit water. Achter

¹¹ Zie noot 7.

¹² Notarieel Archief nr 6170, Noterris Pieter Schabaelje, augustus 1729, prot. nr 127; en Notarieel archief nr 12552, Notaris Otto van Dam, maart 1754, en nr 12558, Otto van Dam, prot. nr 37. Gemeente-archief Amsterdam.

¹³ Gegevens uit 'Kohier van de personele quotisatie te Amsterdam', een soort belastingopgave, uit 1742.

¹⁴ Barometer in de vorm van een ovale, van achteren afgeplatte bol, die kan hangen, met aan de voorzijde een tuit. Water in het weerglaasje gaat bij de verandering van luchtdruk op en neer.

de twee 17de eeuwse dwarshuizen was nog een groot vierkant bouwwerk te zien, daar later aangebouwd, hetwelk genaamd was 'het Laboratorium of Tuyghuys der vuurwerken': een combinatie van stallen en opslagplaats van vuurwerk. Anthony van Hoek was bekend om zijn grote vuurwerk-spectakels, waarmee hij 's zomers medebuitenplaatsbewoners, gasten en ongetwijfeld de bevolking van de omliggende dorpen en boerderijen vermaakte. 'Gèèn haart-doch luchtvuur en kanongebulder' zo meldt Claas Bruin in De Zegeprelende Vecht.

In het tweede dwarshuis aan de zuidzijde lag in deze tijd de eetkamer. Mocht Jean de Wolff noch zijn vrouw na 1719 Ouderhoek hebben verbouwd, dan bleef mogelijk op deze plaats de eetkamer bestaan. Boven de schoorsteen in dit vertrek hing een spiegel, waarvoor een tafelklok. Dat men op koele avonden de eetkamer metsmeulende turf-blokken kon verwarmen bewijzen de ijzeren vuurkorf, tang en turfton bij de haard. Op de grond lag een groot tapijt (in de 18de eeuw in rijkere huizen meestal een speciaal voor de ruimte geweven Smyrna-tapijt, van wand tot wand lopend). Hierop nog een kleedje, waarschijnlijk dáár gelegen, waar men tijdens de maaltijd de tafel opstelde: dit beschermde het dure tapijt tegen morsvlekken. De tafel stond in deze eetkamer niet zoals wij gewend zijn in het midden vast opgesteld: het was een 'veldtafel', opklapbaar als het ware. Zo kunnen we ook rustig aannemen, dat de genoemde zes stoelen met groene zittingen niet in een kring rond een tafel stonden, maar als gebruikelijk in de 18de eeuw langs de wand waren geplaatst. Het kabinet van notenhout in de eetkamer bevatte o.a. 'brey en naaygoed', een naaidoos, een theekistje, speelgoed, vijf (!) verrekijkers, een bijbel en andere boeken, 'een sakje met Looode voor de boomen' (?), en doosjes met hengelgereedschap. Naast het kabinet stonden nog enige hengels, waaruit wel blijkt dat op Ouderhoek het vissen een geliefde bezigheid was. Op het kabinet hier niet het gebruikelijke kaststel, bestaande uit 3, 5, of 7 porseleinen vazen en kommen, maar vijf geboetseerde beeldjes. Een hoekbuffet bevatte een tinnen fonteintje om de handen te wassen. Het in de inventaris genoemde grote koelvat was een typisch attribuut voor een eetkamer: gevuld met ijskoud water kon men de daarin geplaatste flessen drank verkoelen. Van een ijskast was natuurlijk nog geen sprake. Dat er in de eetkamer ook thee werd gedronken, bewijzen het aanwezige theetafeltje, de theestoof (een confoor, waarop men het water in de ketel kokend hield), en de kistjes thee in het kabinet. De eetkamer bevatte geen kasten met het bij de maaltijd onmisbare porseleinen servies. Dit was opgesteld in de twee vaste kasten in de kleine zijkamer: een aantal viskommen, schotels, borden, spoelkommen, thee-, koffie- en chocoladekoppen (aan theegoed alleen al twaalf paar Japans porselein, zes paar blauw, twaalf paar bruin en nog eens twaalf paar niet nader genoemd porselein; negen trekpotjes!), sausbakjes, kwispedoren (= spuwbakjes) en fruitschalen. Ook bevatten de vaste kasten zeven theebladen, twee tabaksdozen, een likeurkistje met verschillende flesjes likeur en een aantal trommels en bussen met thee gevuld. Deze zijkamer was spaarzaam gemeubileerd: een tapijt op de vloer, een theetafel op schragen, een spiegel aan de wand en zes stoelen.

De kamers waren in de 18de eeuw nooit overdadig gemeubileerd; dit geldt zowel voor stads- als buitenhuizen. Pas een eeuw later treffen we in interieurs van de welgestelde burgers de ons nog steeds bekende overdaad aan: gemakkelijke stoelen, sofa's, tafeltjes, bijzettafels, wandmeubilair en snuisterijen. We moeten in de 18de eeuw echter niet verbaasd zijn als de opsomming van de losse inhoud van de grote zijkamer in Ouderhoek slechts uit vier punten bestaat: twaalf stoelen naar Engels model met zittingen, bekleed met rood damast; twee speeltafels, de bladen bekleed met rood laken; een gueridon (= een hoog 'bijzet'-tafeltje op één poot, waarop bijv. een kandelaar werd

geplaatst); en 'Spaanse' matten op de vloer. De stoelen stonden ook hier ongetwijfeld tegen de wand en werden pas bij het spelen rond de speeltafels geplaatst. Deze speelzaal zal — niet in gebruik — een lege indruk hebben gemaakt. Meestal blijven in inventarislijsten de kostbare en aandachtvragende wandbespanning en -betimmering onvermeld. Zo kunnen de wanden bespannen zijn geweest met zijde of damast (rood als de stoelen!?) of beschilderde behangsels; op de plafonds kan stucwerk hebben gezeten. We weten het niet en zullen ons daarom nooit een volledig beeld van de interieurs van Ouderhoek kunnen vormen.

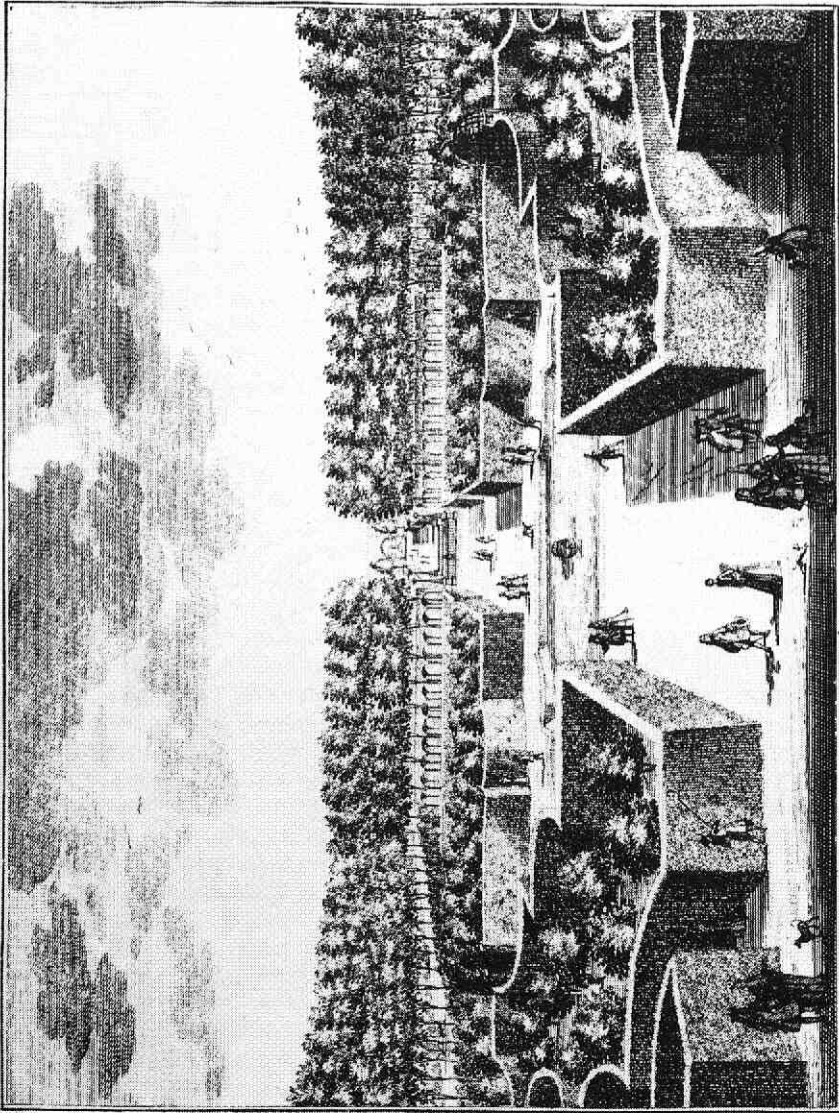
Nog een zuinig gemeubileerd vertrek was de 'Grote Coepelkamer', een mogelijk veelhoekig vertrek met uitzicht op de tuin of een soort tuinkamer. Hij bevatte slechts een vloerkleed, acht tabouretten (stoeltjes zonder rug) en acht stoven om de voeten warm te houden. Ook hier kunnen we slechts gissen naar wandbetimmeringen.

Op de bel-étage lag ook 'mevrouws slaepkamer'. Of hier echt door Margaretha Verhamme de nacht werd doorgebracht is twijfelachtig. Beddegoed, matrassen, peluwen, kussens, dekens en spreien, zo keurig genoemd bij de ledikanten in de boven gelegen slaapkamers, ontbreken hier. Wel bevatte de kamer naast tien stoelen een rustbed en een canapé, beide bekleed met rood laken, het bed met groene armozijng gevoerd, de canapé met groen boord afgezet. Hier stond een tafeltje met een kleine spiegel, een poederdoos en een schuier; maar ook twee pistolen, vier 'snaphanen' (soort geweren), twee donderbussen en een kruithoorn. Een kast bevatte o.a. glaswerk en uitgebreid eetbestek. Al met al een eigenaardige inhoud voor een slaapkamer. De echte slaapvertrekken lagen op de bovenetage. De 'blauwe' en 'roode' kamer duiden op het kleurenschema, waarin een dergelijke kamer was gemeubileerd. In de blauwe kamer waren de acht gewone stoelen, de vier leuningstoelen en de twee tabouretten bekleed met 'blauw moor' (= moiré, gewaterde zijde). Opvallend is overigens het grote aantal stoelen in de meeste 18de eeuwse vertrekken. Met dezelfde moiré-zijde was het ledikant behangen (18de eeuwse bedden waren over het algemeen in de rijkere huizen hemelbedden, soms zeer kostbaar besneden en bekleed met damast of zijde, afgezet met koordjes, passementen, kwasten en pluimen; gordijnen konden het geheel afsluiten van de onverwarmde kamer). In de rode kamer waren de stoelen rood bekleed, het 'Statie' -ledikant met rood/gele zijde. De 'balconkamer' bevatte een ledikant met wit zijden behangsels, afgezet met rode passementen; daarnaast een geschilderde slaapbank met een paviljoen (kleine ronde of ovale 'hemel'), waarvan rood zijden gordijnen met witte passementen afhingen. Het ledikant in de voorkamer ten slotte was met groene zijde en gele koordjes bekleed, evenals de daar aanwezige stoelen. Bij deze verbazingwekkende rijkdom aan zijden stoffen moeten we niet vergeten dat Jean de Wolff zijde-handelaar was!

Alle hiervoor genoemde ledikanten bevatten ieder enkele of dubbele matrassen (gevuld met paardehaar, stro of riet), waarop een bedde, peluwen, drie tot zes kussens, onderkleden, wollen en katoenen dekens en spreien. Het linnengoed, lakens en slopen, lag in de kast in de provisiekamer opgeborgen. Verder bezaten de slaapkamers een vloertapijt, spiegels en een lade-tafeltje, waarop een kapspiegel en een schuier. Alleen in de voorkamer hingen vijf schilderijen (portretten) en een wapen; ook stond hier een kastje met boeken en kaarten, een beeldje op houten voet, een sterrekijker en een toverlantaarn.

De belangrijkste woon- en slaapvertrekken zijn nu de revue gepasseerd. De 'meijdekamer' bevatte eenvoudige bedsteden met inhoud, duidelijk voor twee personen berekend. Verder een kast, een tafel, zes stoelen met kussens en een spiegel. In de provisie-

OUDERHOEKS gesigt van het Deroijs naar het Slaats. | OUDERHOEK vane en de grote • bouwaen 1802 in. 1810en 57

Tuin van Ouderhoek. Let op het schuitje in de vijver en de beelden van de Oranjevorsten in de hoeken.

kamer stonden kasten, waarin het zeer uitgebreide linnengoed ¹⁵ (in vroeger tijden veel meer dan tegenwoordig, omdat men gewend was de was slechts twee of drie keer per jaar de deur uit te doen). Ook lag in de provisiekamer een grote hoeveelheid tin en koper opgeslagen, ter aanvulling van de keukeninhoud. De inventaris van de keuken in een buitenplaats verschilde niets van de inhoud van welke keuken dan ook: een uitgebreide lijst van blik-, tin- en koperwerk, porselein, glas, zilver (bestek), tob-bes, emmers, potten, pannen en haardgarnituur. Ook een kist met kaarsen voor de vele lantaarns, blakers en kandelaars, waarmee men het huis verlichtte. De aantallen verbazen ons wel eens: wie heeft tegenwoordig in zijn buitenhuis aan glaswerk 94 groene roemers en 54 kelkglazen, naast nog een aantal speciale glazen?

Het buiten Ouderhoek was zoals blijkt uit de inventaris met al het noodzakelijke gemeubileerd. Een overdaad aan bijkomende zaken treffen we zeker niet aan. Met uitzondering van de vijf portretten in de voorkamer boven, worden bijvoorbeeld nergens schilderijen genoemd. Ook missen we de gordijnen voor de ramen, die in deze tijd in stadshuizen meestal wel aanwezig waren. Het volledig ontbreken van kledingstukken bewijst dat deze met de bewoners het huis verlieten.

Anders was dit met de tuininhoud. In de steden behoorde het aanleggen van grote tuinen in de 18de eeuw reeds lang niet meer tot de mogelijkheden. Men moest het buiten de stad zoeken. De buitenplaatsen aan de Vecht waren beroemd om hun prachtig aangelegde tuinen, meer dan om hun huizen zelf. De tocht van Loenen naar Nieuwersluis voerde langs een onafgebroken reeks parken, waar vele malen vol bewondering over werd geschreven: 'Hier streeft elk den anderen voorby in deftigheid van Gebouwen, beplanting van lommerryke wandeldreven, net geschoren Haagen, Vischryke Vyvers, sierlyke Terrassen, konstige Bloemperken, Grotwerken en trotse Standbeelden: in 't kort hier heerst eene pracht, waarvoor de Vreemdelingen verstomd staan' ¹⁶. Ouderhoek vormde daarop geen uitzondering, veel meer dan om haar woonhuis werd deze buitenplaats om haar tuinen geprezen.

In de late 17de en 18de eeuw werden siertuinen aangelegd naar de grote Franse voorbeelden, die hier voornamelijk door de uit Frankrijk gevluchte hugenoot Daniël Marot waren geïntroduceerd. Deze tuinen waren regelmatig aangelegd, symmetrisch met een breed hoofdpad, dat een zeer boeiend vergezicht kon opleveren. Kenmerkend waren hoge, vlekkeloos glad geschoren hagen, die niet zozeer de tuinen van de buitenwereld afsloten als wel een decoratieve waarde hadden door het snoeien in gebogen vormen en hoeken, het uitsparen van nissen voor de onmisbare beelden. De hoofdas werd vaak onderbroken door waterpartijen, vijvers met stilstaand (en indien windstil spiegelglad) water of met fonteinen. Figuurperken of broderies van lage buxushaagjes, gras, bloemen, palmen en gekleurde schelpen of steentjes waren ook een belangrijk onderdeel, evenals tuinbouwsels en -meubilair als bruggetjes, galerijen, gebouwtjes en banken. Een groot ijzeren inrijhek was natuurlijk niet weg te denken. Hiervan zijn nog vele mooie voorbeelden langs de Vecht bewaard gebleven.

De tuinen van Ouderhoek, zoals ze te zien zijn op de gravures van Daniël Stoopendaal in *De zegepalende Vecht*, toonden alle hierboven genoemde kenmerken. Uit de inventarisbeschrijving blijkt dat er tot 1756 niet veel was veranderd sinds de uitgave van de gravures. We kunnen deze dus rustig als illustratie van de beschrijving gebruiken.

---

¹⁵ Bijvoorbeeld hier 52 lakens, 92 slopen, 19 tafellakens, 156 servetten; dit alles nog kleine aantallen vergeleken bij de inhoud van linnenkasten in een rijk stadshuis.

¹⁶ Bronvermelding in R. van Lutternvelt, o.c., blz. 229.

De tuinman van Ouderhoek ten tijde van Anthony van Hoek was beroemd: Czaar Peter de Grote zou tijdens zijn bezoek in 1717 aan Ouderhoek voor het eerst de toen nog zeer zeldzame, hier gekweekte ananas hebben gegeten. Dit bezorgde de tuinman een baan in Rusland als opzichter van de vorstelijke tuinen aldaar! ¹⁷ Ten tijde van Margaretha Verhamme was ene Balthasar Croese tuinman.

Op de meest zuidelijke punt, waar straatweg en jaagpad elkaar bij Nieuwersluis weer bereiken, lag een zeshoekige theekepel, waaruit men een prachtig gezicht op Nieuwersluis had. De kepel was eind 17de eeuw door de schilder Philip Tydeman inwendig beschilderd met zes mythologische taferelen ¹⁸. De inventaris spreekt van 'een geschildert doek in 't huijsje aan de Vegt'. In de kepel stonden acht tabouretten met matten zittingen en losse kussens, een schenktafel, een kleine guerdon, twaalf bronzen beeldjes en één gipsen beeld; er hing een spiegel met vergulde lijst en er was een verkeersbord (= triktraxspel) aanwezig. Een pijpje kon worden gerookt in een speciaal 'tabakshuijsje', niet zichtbaar (of nog niet gebouwd) op de prenten van De zegepralende Vecht.

Tussen kepel en woonhuis was het daar driehoekige terrein gevuld met broderies. Op dit terrein en op het stuk grond vóór het woonhuis naar de Vecht, 't Pleijn' waren rond 1750 acht stenen borstbeelden opgesteld; twee grote zitbanken stonden voor het huis, met nog een stenen beeldengroepje. Noordelijk van het woonhuis volgde een boomgaard, door een hoge haag van het huis gescheiden. Via een grote boog in de haag had men in noordelijke richting kijkend, een prachtig gezicht over het brede middenpad evenwijdig aan de Vecht tot aan het einde van het terrein. In dit middenpad, 'De groote Laan', stonden ter hoogte van de boomgaard, voor de hagen twee stenen beelden op pilasters.

Na de boomgaard volgde de beroemde karpervijver, omgeven door berceaux (= door kunstig gesnoeide klimplanten en takken overwelfde wandelpaden), die de symmetrische vorm met hoeken en bogen van de vijver geheel volgden. Dagelijks werden hier vanaf de twee balustrades volgens De Zegepralende Vecht de karpers met witbrood 'gelokt en gespijst'. De inventaris noemt hier aan tuinmeubilair vier witstenen beelden, vier eveneens witstenen vazen op voetstukken en twee kleine zitbanken. Op de dichtbij de berceaux gelegen terrassen trof men nog twee grote witte vazen op voetstukken en twee zitbanken, daarnaast een marmeren beeldengroep en nog vier marmeren potten.

De wandeling vervolgend via het middenpad, passeerde men links en rechts twee zijlanen, loodrecht op de hoofdlaan aangelegd. Aan het einde van een zijlaan stond een zitbank. In dit stuk vóór de tweede vijver vermeldt de inventaris nog diverse houten vaatjes (waarin ongetwijfeld bijzondere boompjes of planten) en zitbanken. U ziet, tijdens een wandeling kon overal even gerust worden!

In de tweede grote vijver, de 'Kom in 't agterste stuk', dreef een 'kleijn roeij-schuijtje met riemen', in 1756 zo genoemd en reeds op de prenten van Stoopendaal uit 1719 getekend. Rond de vijver hier wederom hoge hagen, links en rechts afgewisseld met uit latwerk opgebouwde nissen, waarin men kon zitten. Zij worden in de inventaris 'munnikskapen' genoemd, erop stonden vergulde vazen. Vóór de groene hagen rond de kom zijn de vier witmarmeren borstbeelden in de hoeken duidelijk op de prenten zichtbaar. In tegenstelling tot de gebruikelijke beelden van Griekse goden of godin-

¹⁷ Bronvermelding in L. J. van der Heijden, o.c., blz. 42.

¹⁸ Vermeld in de inleiding plaat 49 van De zegepralende Vecht; R. van Luttervelt, o.c., blz. 222.

nen hier vier historische figuren: Frederik Hendrik, Willem II, Willem III en diens echtgenote Maria Stuart. Na deze vijver kon men tenslotte nog de twintig treden van de heuvel beklimmen, 't rotzig bergje', waarvan men volgens het lofdicht van Ludolf Smids uit 1709¹⁹ een schitterend uitzicht had tot aan de Utrechtse Domtoren. Op de berg stond wederom een 'munnikskap' van latwerk opgetrokken, een open vertrek, dat overigens van binnen volgens de inventaris was beschilderd. De inventarislijst maakt tevens melding van de inhoud van de stallen, met de knechtskamer en 'trok-kamer', waarin negen kanonnetjes; vervolgens van het kruithuis²⁰ met een verguld Herculesbeeld; en van het tuinmanshuis met een uitgebreide lijst tuinmansgereedschap. We vinden hieronder vele gereedschappen en onderdelen, die nog steeds in gebruik zijn: broeiramen (60 stuks), kruiwagens (8), harken, zeisen, gieters, schoffels, tandgrepen en tandvorken, schoppen, knot- en handbijlen, houwelen, hakmessen, een tuinegge; maar ook minder gebruikelijke modderbeugels, koolhaken, molleval-lan, walstekers, walle-plakkers (om planten langs de muur te leiden?) en palmscharen. De halve manen (scherpe, halvemaansvormige messen op lange steel om de hagen te scheren; zoals zichtbaar op meerdere platen in De zegepralende Vecht), dubbele en enkele traplere en 'scheerbanken' waren in de 18de eeuwse tuinen onmisbaar voor het snoeiwerk aan de hagen. Bij een scheerbank moet men zich waarschijnlijk een soort verstelbare steiger voorstellen; de grote scheerbank van Ouderhoek was bijna 9 meter hoog en 3.60 meter lang!

De boedelinventaris van Ouderhoek uit 1756 eindigt met het bezit aan sloopjes. We weten dat Paulus Loot van Santvoort zelf een trekjacht bezat; op Ouderhoek lagen nog een praam, een bootje, een roei-jachtje en een groot 'plaisier Jagt met toebehooren', waaronder twee stel vlaggen: één van zijde en één van gewone stof.

Uit bovenstaande moge blijken, dat het verblijf op Ouderhoek in de 18de eeuw zeker niet onaangenaam zal zijn geweest.

Loenen, september 1978

H. H. Pijzel-Dommisse

---

¹⁹ Vermeld in de inleiding plaat 49 van De zegepralende Vecht.

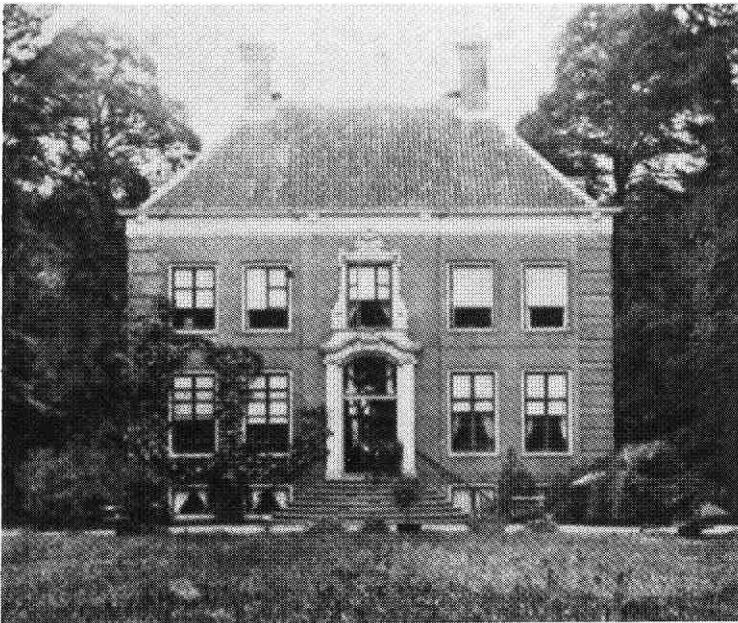
²⁰ Zou dit hetzelfde gebouw zijn, als het 'Laboratorium of tuyghuis der vuurwerken' in De zegepralende Vecht genoemd?

Vreedenhoff's gastenboek 1880-1905

Om enig inzicht te verkrijgen in de wijze waarop er vroeger op een buitenplaats werd geleefd, kunnen dag- en/of gastenboeken een zeer goede bron van informatie zijn. Het was voor mij dan ook een vondst, toen er uit een oude ijzeren kist bij de familie Jhr J. A. F. Backer te Zuylenburg, welke o.a. allerlei oude familie-bescheiden bevat, het gastenboek van Vreedenhoff te voorschijn kwam.

Dat deze buitenplaats van 1841 tot 1905 'in de familie' was geweest is bekend, maar dat men nu nog, meer dan 70 jaar later, over zo'n mooie informatiebron beschikte was een grote verrassing. Dit boek, dat 29x18 cm meet en aan voor- en achterzijde een houten dekblad heeft, is met een afbeelding van Vreedenhoff's inrijhek versierd.

Op de eerste bladzijde staat te lezen dat het boek op 5 oktober 1880 aan Jhr Jacob Backer (1820-1905) als verjaarsgeschenk is gegeven. Hij was toen weduwnaar van Vrouwe Maria Petronella van Reenen (1823-1871), van wie hij in 1872 Vreedenhoff erfde. Zij, op haar beurt, had het landgoed uit de erfenis van haar vader verkregen, die de buitenplaats ruim 30 jaar daarvoor kocht. Juist daarom is het gastenboek zo interessant, omdat de familie Backer de laatste eigenaar was, die Vreedenhoff, zoals alle vorige bezitters, in hoofdzaak 's zomers bewoonde. Meestal van mei tot oktober, maar, wanneer het weer redelijk bleef soms zelfs tot in de maand november. 's Winters was men woonachtig in het Amsterdamse stadhuis. Voor de familie Backer was dat het

*Vreedenhoff
ca. 1900*

huis Herengracht 509, dat later, in 1917, vanwege verbreding van de Vijzelstraat moest wijken. De eerste regels in het gastenboek waarmee hij iedere gast aanmoedigt zijn of haar naam te vermelden, zijn van Jacob Backer en, vervolgt hij:

'Wie bij zijn naam een vers of liever spreuk wil voegen,

Verschaft daarmee aan ons en den lezer genoegen'.

Direct daaronder schreef hij:

'Op het hek: Lucas 11.21.

Wanneer een sterke zijn *hof* bewaart

Zoo is al wat hij heeft in *Vrede*'

Reeds vanaf het eerste jaar, 1881, blijkt dat zijn aanmoediging niet in de wind wordt geslagen. Familieleden en kennissen die voor langere of kortere tijd Vreedenhoff aandoen, vervaardigen mooie dichtstukken, waaruit ondermeer op te maken is dat men de tijd doorkomt met:

Varen, visschen, rijden, roeien
Prettig praten, vrolijk stoeien
Piano, biljard, croquetspelen
Molen, bal, belegering
Schieten met den pijl en boog
Alle soort van oefening
Voor den geest en voor het oog'

En geheel aan het eind van dit gedicht nog:

'P.S. 5 oktober (1881)

O! Wat een zeldzaam lot!

Twee hazen in één schot'.

Een neef komt, zoals uit onderstaand stukje blijkt, met andere bedoelingen, maar waarvoor een verblijf hier juist niet zo geschikt is.

'Wanneer lieve nichtjes
Met schalksche gezichtjes
In Vreedenhoff's Koepel U steeds amuseeren
Is 't voor een student
Ook nog zoo vol talent
Onmogelijk met vrucht in 't B. W. te studeeren'.

Het is amusant 'n aantal bladzijden verder te lezen dat in verband met de verbetering van de Keulsevaart, zich een jonge jurist en een jong waterbouwkundig ingenieur op Vreedenhoff aandienen.

Zij komen over onteigening van een deel van het landgoed onderhandelen.

'Die, in spijt huns Superieurs
Alles wel onteignen wouwen
Tot zelfs dochters voor hun Vrouwen'

schrijft Jhr Jacob Backer.

De jurist, Mr Antoni Jan van Vollenhoven (1854-1912) huwde later Jacobs dochter Geertruid en de waterbouwkundige, ir David Jacob van Lennep (1855-1933) weet 'beslag te leggen' op dochter Elisabeth. Mr Van Vollenhoven verrijkt het gastenboek op 1 augustus 1882 met het volgende aardige dichtstuk:

*'Aan een zwerver in den vreemde
 Wordt vaak 't grootst geluk bereid
 In 't bewonderen van den rijkdom
 Door natuur ten toon gespreid
 Maar wie eenmaal mocht aanschouwen
 Waar de Vechtsroom zachikens vliet
 Vreedenhoff Uw lieflijk lustoord
 Met de schatten die het biedt
 Die de rozengeur genieten
 Als de lente Uw gaarde tooit
 En de rozen mocht zien bloeien
 Kwistig in die gaard gestrooid
 Die Uw bosschen mocht doorkruisen
 Dobb'rend op Uw vijvervlak
 Bij Uw landhuis rust mocht vinden
 Onder eik of lindetak
 Die Uw huis mocht binnentreden
 Trotsch en statig daar gebouwd
 Midden in dien rijken bloemhof
 Als een steen gevat in goud
 Die daar dankbaar mocht ervaren
 Tuigt hiervan met menig dicht?
 Hoe gastvrijheid zelf haar tempel
 In die woning heeft gesticht
 Die den nagalm hoorde ruischen
 Door Uw zalen, door Uw gang
 Van den schoonen klank der snaren
 Gullen lach of zilvren zang
 Die als ware zóó veel heerlijks
 Voor zijn hebzucht niet genoeg
 Ook zag in deez' Hof des Vreedes
 Naar een Hof der Liefde vroeg;
 Ach! hij vindt voor andre streeken
 Hoe verrukkelijk ook geen lof
 Waar ook — hij roept altijd klagend
 Eénig, eénig Vreedenhoff.'*

Er komen ieder jaar meer namen, met of zonder dichtstuk het boek vullen en er wordt van bijzondere gebeurtenissen melding gemaakt. Zo tekent Jacob Backer in 1887 aan:

'Op den 30 juni 1887 is de eerste steen van het Tuinmanshuis door onzen beminden Kleinzoon Jacob Hendrik (Jhr J. H. Backer, geboren 1881) gelegd, in tegenwoordigheid van de bewoners van Vreedenhoff (ook de onderhoorigen), van Slotzigt en van Rustlust. Begunstigd door de aanwezigheid van zoovele hartelijk belangstellenden zal de eenvoudige plegtigheid, die allenscheen te behagen, bij hen wel in aandenken blijven. Moge zij een voorteken zijn van den gewenschten uitslag van het aangevangen Werk'.

Dat het werk voorspoedig verliep, laat het daaronder geschrevene zien: 'den 19 oktober is het huis betrokken'.

Huize Slotzigt te Vreeland werd bewoond door Jacob's zoon, Jhr Joan Anthony Ferdinand, de burgemeester van Vreeland en Nigtevecht, en Rustlust door genoemde familie van Lennep-Backer, die wat later Vreedenhoeve te Maarssen zal bewonen.

Het nieuw gebouwde tuinmanshuis stond op vrij korte afstand van de tuinkoepel aan de weg.

Later, in 1909, werd het in opdracht van de toenmalige eigenaar van Vreedenhoff mr F. H. Göbel van Aalst afgebroken en 'uit het gezicht' verder van de weg herbouwd. De 'eerste steen' is daarbij jammer genoeg verloren gegaan.

Weer wat verder valt te lezen dat van 14 t/m 17 juni 1890 Geertruide van Vollenhoven-Backer met echtgenoot en dochtertje (geboren 1888) op Vreedenhoff zijn. Er bij geschreven staat dat de dochter op 16 juni 'mee aan de etenstafel zat, welke eer haar voor de eerste maal te beurt viel'.

Voor de huidige eigenaar van Vreedenhoff was dit te lezen een verrassing, daar hij in 1959 uit de nalatenschap van deze dochter, Marie Gertrude, een Amsterdams staand horloge verwierf, dat nu op Vreedenhoff staat.

Dat er nog wel eens, en niet zonder succes, op het 16 hectare grote landgoed werd gejaagd, blijkt uit de resultaten daarvan, die regelmatig in het gastenboek zijn opgetekend.

Zo zijn er reigers en rotganzen geschoten. Men weet op één dag (19 juli 1896) twee flinke snoeken in 'den eersten Vijver' te vangen. Eén met een lengte van 75 cm, die 5 pond weegt en een andere van dezelfde maat maar met een gewicht van niet minder dan 7 pond.

Wanneer eens 't seizoen op 't huis ten einde loopt schrijft Jhr. Jacob:

*'K zag de gele bladers vallen,
Met den Zomer is 't gedaan
'K zie de rozen niet meer bloeijen,
'T is gedaan met visschen, roeijen,
'T plein is leëg, geen blijde groep
Ziet men daar, of op de Stoep
Waar de thee wordt ingeschonken,
Of het Starren heir belonken
Opgeborgen zijn de ballen
En de Schuit wordt volgelaân
Met den inmaak, koffers, kisten
't al gehuld in najaars misten.
'T is nu uit — in 't glibberig pad
Ziet men nu niet meer als strakjes
d'indruk van de nette hakjes
Maar het spoor slechts van een haas
Of de klompen van den baas
die mistroostig 't hout gaat hakken
Of zich neêrhurkt bij zijn bakken
En het huis sluit, of laat luchten
en bezorgt zijn hof en vruchten,*

*'Tpaard, kalkoenen, en de kippen;
't wakend oog zal niets ontglippen,
Want die man alleen blijft achter,
Altijd als een trouwe wachter
'T open Hek weleer Zoo fier
Staat nu even op een kier'*

Zo is het ieder jaar een komen en gaan waartussen, zoals telkens uit het boek weer blijkt, de vele verwanten en vrienden graag op Vreedenhoff verblijven. Het laatste bezoek waarvan het dan 25 jaar oude gastenboek melding maakt vindt plaats op 15 oktober 1905.

Jhr. Jacob Backer is op 25 mei van dat jaar te Amsterdam overleden. Vreedenhoff wordt nog in hetzelfde jaar verkocht, maar het gastenboek blijft in de familie behouden, als getuige van hoe het er eens was.

Vreedenhoff, augustus 1978

A. J. A. M. Lisman

De Stinze flora in de zuidelijke Vechtparken

In de Wetenschappelijke Mededeling van de KNNV nr 122 'Stinzeplanten van Nederland' stellen de schrijvers dat bij hen over de Vechtstreek maar weinig bekend is. Eerder was in juni 1973 in Natura een artikel van drs F. Nijenhuis verschenen, waaruit blijkt, dat met name Staatsbosbeheer op dit gebied goed op de hoogte is. Toch was de oproep in genoemde Wetenschappelijke Mededeling de directe aanleiding voor ons om de Vechtparken eens wat uitgebreider op zg. stinzeplanten te inventariseren.

Om verschillende redenen werd besloten alleen de parken, gelegen tussen Utrecht en Nieuwersluis te onderzoeken en om dit onderzoek in één seizoen te voltooien. De kaart 'Kastelen en Buitenplaatsen' van de Werkgroep Vechtlandschap, uitgegeven door Staatsbosbeheer en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg werd gebruikt bij het bepalen welke parken voor onderzoek in aanmerking kwamen. Wij verzekerden ons van de hulp van een werkgroep van acht NJN-ers van de Afdeling Maarssen, hetgeen bij de tellingen in de grotere parken een belangrijke assistentie betekende.

Vrijwel iedere eigenaar of bewoner verleende spontaan toestemming om hun landgoed voor dit doel te onderzoeken. Enkele landgoedeigenaren toonden zich zelfs erg enthousiast.

In het algemeen werden de parken driemaal bezocht, nl. in de maanden maart, april en mei, steeds met een tussenperiode van vier à vijf weken. Landgoederen die bij de eerste ronde op het gebied van stinzeplanten al van geen betekenis bleken te zijn werden niet verder bezocht. Daarentegen bleek later, dat niet op de kaart 'Kastelen en Buitenplaatsen' opgenomen landgoederen of tuinen van verdwenen oude buitenplaatsen nog wel stinzeplanten bezaten. Deze terreinen zijn toen alsnog bezocht en de resultaten zijn, hoewel nu niet volledig, toch in dit rapport opgenomen.

Wij hebben gemeend, dat het vermelden van de plantensoort alleen niet voldoende was. Om een zo goed mogelijk overzicht van het beeld van stinze flora in 1978 te verkrijgen is het ons inziens ook nodig te weten hoeveel exemplaren er in de diverse parken van een bepaalde soort voorkomen. Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat sommige soorten snel vermeerderden, maar dat andere soorten in aantal afnamen.

Uit gesprekken met eigenaars en beheerders is ook gebleken, dat er nog regelmatig inplant plaatsvindt van stinze-, maar vooral van neo-stinzeplanten. Meestal betreft dit middelmatige en kleine parken en landgoederen in bezit van gemeentelijke overheden.

Behalve een algemeen overzicht is ook een beschrijving per landgoed in dit rapport opgenomen. Daarin zijn dan de getelde of geschatte aantallen van de soorten vermeld. Kleine parken worden vaak als gewone tuin beschouwd en soms als een stadstuin beheerd. Wellicht speelt de kostenfactor voor onderhoud een belangrijke rol en dan is het begrijpelijk dat in grote landgoederen de rijke stinze flora zich beter kan handhaven dan in druk bewerkte kleine tuinen.

Enkele landgoederen zijn voorts in de loop van de tijd onder verschillende eigenaren verdeeld, zoals Zuylenveld, Herteveld en Vechtenstein. Dit 'kleiner' worden heeft

meestal het bijkomend verschijnsel van meer tuinieren, verschil van smaak bij de invoering van nieuwe gewassen enz. tot gevolg. Opvallend is wel, dat over het algemeen de stinzefflora zich hoofdzakelijk bevindt in de omgeving van het hoofdgebouw, dus zo dicht mogelijk bij de Vecht. Hoe verder men van de rivier verwijderd raakt, hoe armer de stinzefflora wordt. Landgoederen die hierop een uitzondering maken, vertonen dan ook rondom het hoofdgebouw een tuinaanleg van hedendaagse mode. Een ander opvallend verschijnsel is het plaatselijk afwezig zijn van veel voorkomende soorten. Ook het tegengestelde komt voor. Een zeer zeldzame soort kan in één landgoed massaal voorkomen. Zo ontbreekt de voorjaarshelmbloem op Sterreschans, crocus vernus op Goudestein, maar komt de gele anemoon massaal voor op het landgoed Vijverhof. De holwortel is weer algemeen op Nijenrode.

Het is niet duidelijk of hier sprake is van natuurlijke selectie door het milieu of dat de eigenaars vroeger nooit op het idee zijn gekomen bepaalde plantesoorten in te voeren. Veel landgoederen zijn in particulier bezit. In sommige hiervan vindt nog steeds aanplant plaats van bolgewassen, die bij de bollenkwekers worden gekocht, maar ook wordt zo nu en dan onderling geruild. Mogelijk is dit in het verleden ook wel gebeurd en het lijkt ons daarom onjuist om deze vorm van tuinieren als 'floravervalsing' te beschouwen. Beter is, de ontwikkeling door middel van inventarisaties te volgen, zodat latere onderzoekers niet voor dezelfde raadsels komen te staan als wij thans. In de Vechtstreek zijn de stinzeplanten niet geheel tot de landgoederen beperkt. Het sneeuwkllokje komt in sommige wegbermen al verwilderd voor. *Scilla hispanica* is al langs de Burgemeester Huydecooperweg, ver verwijderd van bewoning, in de wegberm gevonden. Op het Utrechtse bolwerk 'Lepenburg' staan naast blauwe druifjes en sneeuwroem ook het maarts viooltje en de voorjaarsbloem. In de Vechtberm aan de Zandweg in Maarssen staat al tenminste tien jaar een groepje bastaard-doronicums.

Medewerkers

Aan dit rapport werkten, behalve de samenstellers J. A. Wolters-van Liere en H. J. Wolters, een achttal NJN-ers mee van de Afdeling Maarssen met name Erik Anker, Wim Anker, Sonja van Bommel, Martine de Ket, Ron Moers, Annemarie Vincentie, Anneke Wolters en Hans Wolters.

Telmethode

Van de bolgewassen is getracht het aantal individuen te tellen. Zo werd in het veld één vierkante meter nauwkeurig geteld, waarna het aantal werd vermenigvuldigd met het aantal vierkante meters waarop de plant bij gelijke bedekkingsgraad voorkwam. Bij de bostulp en knikkende vogelmelk, die beide meestal in massa's niet bloeiende exemplaren voorkomt, zou een verdrongen beeld van de werkelijke situatie ontstaan als alleen de bloeiende exemplaren werden geteld. In die gevallen zijn bij de omschrijving per park zoveel mogelijk de bloeiende aantallen en het totaal aantal individuen of de bodembedekking per vierkante meter opgenomen.

Bij nacontrole bleek, dat vaker een te lage dan een te hoge telling werd opgegeven. Ook is in het veld bij iedere teller een vierkante meter niet precies even groot en in het begin raakte men wel eens de tel kwijt. Dit probleem werd opgelost door steeds tussentellingen te noteren. Ook werd meermaals dezelfde soort door een ander geteld. Planten die echte bodembedekkers zijn, zoals maagdepalm en lievevrouwebedstro, zijn steeds per vierkante meter bodembedekking genoteerd.

Hoewel de maartse violen vaak ook compact groeien, is hier toch het aantal bloeiende

planten opgenomen. Bij het inventariseren zijn ongetwijfeld nog eens niet bloeiende exemplaren over het hoofd gezien. Vooral in de grote parken is buiten de paden niet intensief naar niet-bloeiers gezocht. Aan te nemen is derhalve dat de opgegeven tellingen steeds aan de lage kant zijn.

In de tabel is een telcodering aangenomen, waaraan de volgende betekenis moet worden gehecht:

A =	1 tot	10 exemplaren
B =	10 tot	100 exemplaren
C =	100 tot	1000 exemplaren
D =	1000 tot	10000 exemplaren
E =	10000 tot	100000 exemplaren
F =	meer dan	100000 exemplaren

Soorten stinzeplanten

Het heeft weinig zin om te trachten een juiste definitie te vinden van stinzeplanten in de landgoederen langs de Utrechtse Vecht. Iedere definitie en iedere lijst van plantesoorten is aanvechtbaar. Wij hebben besloten de volgende soorten tot de stinzeplanten te rekenen:

Anemone nemerosa (dubbele vorm) ..	Dubbele bosanemoon
Anemone ranunculoides	Gele anemoon
Allium ursine	Daslook
Arum italicum	Italiaanse aronskelk
Arum maculatum	Gevlekte aronskelk
Asperula odorata	Lieievrouwebedstro
Corydalis cava	Holwortel
Corydalis solida	Voorjaarshelmbloem
Crocus vernus	Crocus
Doronicum wildenowii	Bastaarddoronium
Eranthis hyemalis	Winterakoniet
Galanthus elwesii	Breedbladsneeuwkllokje
Galanthus nivalis	Sneeuwkllokje
Galanthus nivalis	Sneeuwkllokje (dubbele vorm)
Geranium phaeum	Donkere ooievaarsbek
Leucojum vernum	Lentekllokje
Ornithogalum nutans	Knikkende vogelmelk
Polygonum bistorta	Adderwortel
Scilla bifolia	Sterhyacint
Scilla siberica	Oosterse sterhyacint
Tulipa sylvestris	Bostulp
Vinca minor	Maagdepalm
Viola odorata	Maarts viooltje

Bij de beschrijving per landgoed is zoveel mogelijk alleen de Nederlandse naam gebruikt. Verder zijn daar ook soorten en aantallen opgenomen die eveneens tot de stinze flora zouden kunnen worden gerekend. Niet opgenomen zijn alle kweekvariëteiten van Crocus, Tulipa, Narcissus, Hyacinthus, Scilla, Anemone en Primula.

	winterakoniet	sneeuwkllokje	idem (dubbel)	breedblad-sneeuwkllokje	lenteklokje	Crocus vernus	breed longkruid	gele anemoon	voorjaarshelmbloem	holwortel	knikkende vogelmelk	bostulp	maagdepalm	donkere ooievaarsbek	lievevrouwebedstro	daslook	Italiaanse aronskelk	gevlekte aronskelk	sterhyacint	oosterse sterhyacint	maarts viooltje	adderwortel	bastaard-doronicum	dubbele bosanemoon	Anemone blanda	druifhyacint	kivietbloem	sneeuwroem	wilde hyacint	voorjaarszonnebloem	Scilla	hispanica	Scilla campanulata	wrangwortel	wilde narcis			
Slot Zuylen	B	E	C	C				B	E		D			D			C	C	B	C			B		B		B										B	
Swaenen-Vecht											D		1,5	A	0,4		B							D		C												
Groenhoven		B						A	D		D						C							D														
Zuylenburg		C			?						D			D																							C	
Zuylenveld	D	D	B							E	A			C	21								D	C														
Vechtenstein	D	E				C				B			0,2	4		D			E	C			C	C	B		C							C				
Zandweg 4	C	C	C							D									B										C	A								
Huis ten Bosch	C									D				4												C			B									
de Haven	D	D				C	B		D											C																		
Bolesteyn	C	D					C		D				10	10		B			B	D						B		A	C					C	C			
Doornburgh	D	E	D			E	C		F				1	A	5,3	B	D	B	C	C	C			C		C	A	C			3,4				A			
Goudestein	B	C	B				B		E	A				A			C	A	C	B					B		C		A	B								
Vechtoever	C	D				D	B		E			D							A						B		C											
Herteveld	B	D				C	C		C			2,2	A	10	C	B			B	C			A	C		B		C	B						C			
Vredenhoef		D								D														D		B											B	
Leeuwenburg		D				E	C							I																							B	
Gansenhoef		D				E			C										A				D		B												B	
Slangevecht	B	B							E											C	A				B		B									A	C	
Nijenrode	C	F		C		D			E	F	D	E	16	D			C	B	B					C		A	B											
de Kaap		D	D				B		D			0,1	B				C	A					D			C											B	
Grigia		D	B			C	C		B															B		A											B	C
Klein Boom & Bosch	D	D	C	B	B	D			C																	B		B									C	
Boom & Bosch		D	B			D			B			D													B													
Gunterstein	D	E	C		B	D	A		C	B	D	C	94	C			C		B	B					A		B										B	
Vechtenhoff		D	C			C			B		C									A	C		C															
Queekhoven	B	D	C	C		C		C	C											B				A	B	A		C								D		
Groenevecht	C	E	A	A		D	B						1	C	15			C	B	C		B			B		B	B	B							C		
Vechtzicht	A	C	C						C	B			1				A							B		B	B											
Vegtvliet		D	B			D			C		E													B				A									B	
Vijverhof	D	E		B		B		D				40	A						C	B		A			B	C		C									C	
Over Holland	D	E	C			B	D	C	A					C									C														B	
Sterreschans		F				E	D		A			77	D	20		E																					B	B
Rupelmonde	C	D				E			C											B	D																B	
Rio Verde	B	C	C			C			B			12																										B

Wij zijn ervan uitgegaan dat deze soorten steeds recent zijn aangeplant. De laatste jaren is bv. *Scilla campanulata* zeer veel aangeplant. Omdat deze 'nieuwe' soorten ook overal in de honderden kleine dorpstuinen voorkomen hebben wij ze niet als stinzeplant erkend.

Het is natuurlijk mogelijk, dat kortbloeiende soorten door ons zijn gemist, vooral als er weinig exemplaren van voorkwamen, die bovendien ver buiten het pad stonden, of reeds door het fluitekruid aan het oog waren onttrokken.

Ook is het mogelijk, dat tussen de vele scillas *hispanica* en *campanulata* toch *scilla non scripta* stond en dat de echte wilde narcis tussen de kleinbloemige trompetnarcis-soorten over het hoofd is gezien. Evenzo kunnen tussen de kleine kweekvariëteiten van *Crocus vernus* toch enkele zuivere exemplaren *Crocus vernus* niet zijn herkend. In veel landgoederen werden plantesoorten aangetroffen, die dan weliswaar geen stinzeplanten zijn, maar wel aan de definitie zouden kunnen voldoen zoals Wilde cyclamen, Wit hoefblad, Gele en gevlekte dovenetel, Kruipend zenegroen, vingerhoedkruid, lelietjes van dalen, Akelei, Hemelsleutel, Veelbloemig salomonszegel, Overblijvende ossetong enz.

De stinzeplant Haarlems klokkenspel (*Saxifraga granulata* var. *plena*) is door ons nergens gevonden.

Noot van de redactie:

Terwille van de plaatsruimte is het rapport enigszins ingekort.

Beschrijving per landgoed

Slot Zuylen

Teldata: 1-3, 2-4 en 7-5

Het parkbos buiten de slotgracht, dat vrij toegankelijk is voor het publiek, heeft nogal van vuilstort te lijdén. Bovendien vergt het parkeerterrein voor auto's steeds meer ruimte. Hierdoor zijn knikkende vogelmelk en gele anemoon in de verdrukking gekomen. Op één plaats staat *Ornithogalum nutans* nog rond een boom in een kranse van plm. 150 exemplaren op het parkeerterrein. Er kwamen maar twee bloei-stengels tot ontwikkeling. Gele anemoon bedekt slechts 0,1 m². Een voordeel is, dat hier geen inplant van nieuwe soorten plaatsvond. Donkere ooievaarsbek komt vrij veel voor. De slottuin bezit de meeste lenteklokjes van alle onderzochte Vechtparken en ook de meeste sterhyacinten. De dubbele sneeuwklókjes staan opvallend bij de slotgrachthoeken gegroepeerd. Er komt veel bosanemoon, vooral in de slottuin voor.

In totaal werd geteld:

Voorjaarshelmbloem 19750

Donkere ooievaarsbek 1370, waarvan slechts 6,5 m² in de slottuin

Knikkende vogelmelk 2360, waarvan minstens 30 bloeiende exemplaren

Italiaanse aronskelk 410

Gele anemoon 0,1 m² (6 bloemen)

Winterakoniet 50

Lenteklokje 900

Sneeuwklókje 25000 (geschat), vrijwel beperkt tot de slottuin

Sneeuwklókje, dubbele vorm 700 (geschat)

Blaauwe druifjes 11

Maarts viooltje 320

Sterhyacint 750, waaronder 10 witte

Oosterse sterhyacint 40

Sneeuwroem 40

Scilla hispanica 360

Dubbele bosanemoon 1 m² (36 bloemen)

Wilde narcis 50

Goudestein

Teldata: 4-3, 2-4 en 24-4

De laatste jaren zijn in het park, dat voor het publiek opengesteld is, vrij veel grootbloemige kweekvariëteiten van enkele bolgewassen ingevoerd, zoals narcis en crocus maar ook neo-stinzeplanten, bv. Oosterse sterhyacint, sneeuwroem en *Anemone blanda*. Bovendien werden sneeuwklókjes bijgeplant. Van de oorspronkelijke stinze-flora is vooral de voorjaarshelmbloem van belang. Er werden 23600 planten geteld. De Italiaanse aronskelk komt voor met 575 exemplaren en een bodembedekking van 6 m². Van de winterakoniet zijn maar 17 plantjes gevonden en van de dubbele sneeuw-

klokjes maar twee groepjes. Het maarts viooltje is vertegenwoordigd met 20 exemplaren. Breed longkruid werd op één plaats gevonden. Ongeveer 15 planten bedekten samen niet meer dan 0,3 m² bodem. Volgens mededeling van de heer G. Verkuyl uit Maarssen stond Breed longkruid hier omstreeks 1948 nog massaal. Van de toenmalige eigenaar, de heer Royaards, zou hij toestemming hebben om deze planten voor de handel uit te graven. De heer Verkuyl schreef de sterke achteruitgang dan ook grotendeels aan eigen activiteiten toe. De dubbele bosanemoon bedekt nog 16 m² bodem en wordt geschat op 1600 bloeiende exemplaren. De gewone bosanemoon bedekt 52 m².

Enkele jaren geleden zijn stinzeplanten ingevoerd, die hier omstreeks 1965 niet voorkwamen. Deze soorten blijken niet of nauwelijks te vermeerderen. Het betreft holwortel (2 st) gevlekte aronskelk (2 st) Voorjaarszonnebloem (2 st) en donkere ooievaarsbek (1 st).

Het niet tot de stinze flora gerekende lelietje van dalen (*Convallaria majalis*) blijkt in aantal toe te nemen (thans 21 neuzen).

In het centrum van het park komt op schaduwrijke plaatsen al jaren *Campanula latifolia* in behoorlijke aantallen voor. Ook de grassoort *Pea chaixii* is op één plaats gevonden.

De plantsoendienst van de gemeente heeft het park in beheer. Bij het maaien worden de stinzeplanten zoveel mogelijk ontzien.

Geteld werden:

Voorjaarshelmbloem 23600

Italiaanse aronskelk 575

Anemone blanda 35 (ingeplant)

Oosterse sterhyacint 650 (ingeplant)

Breed longkruid 15

Winterakoniet 17

Sneeuwkllokje, dubbele vorm 20

Maarts viooltje 20

Sneeuwroem 350 (ingeplant)

Scilla hispanica 65 (ingeplant)

Boom en Bosch

Teldata: 11-3, 9-4 en 7-5

Het landgoed, dat voor het publiek is opengesteld, wordt door de gemeente als een stadsplantsoen beheerd. Kennelijk hebben de hoveniers geen weet van het voorkomen van duizenden bostulpen, die samen ongeveer 35 m² bodem onder de grote beuk bedekken. Het frequente maaipatroon geeft waarschijnlijk de bostulp nimmer de gelegenheid in de bloei te komen. Er werden veel kweekvariëteiten van bolgewassen in de borders aangetroffen. Ook zijn veel grootbloemige crocussen ingeplant. Er werden voorts 800 bosanemonen gevonden. Verder komt misschien nog 14 m² knikkende vogelmelk voor. Ten gevolge van het vroegtijdig maaien kon hierover geen zekerheid worden verkregen. Op één plaats komen lelietjes van dalen voor.

Geteld werden:

Sneeuwkllokje 2800

Dubbele sneeuwkllokje enkele

Crocus vernus 1500

Bostulp 35 m²

Voorjaarshelmbloem 13 bloeistengels
Dubbele bosanemoon 51 bloemen
Stengelloze sleutelbloem 6 (ingeplant)

Klein Boomrijk

Dit is een boerenhofstede. In de tuin staat in de perken wel breed longkruid. In de tuin van perceel 49/50, gelegen naast Boomrijk komt nog 2 m² maagdepalm en 100 voorjaarshelmbloemen voor.

Gunterstein

Teldata: 12-3, 9-4 en 7-5

Behalve de binnentuin is het landgoed voor het publiek opengesteld. Het opengestelde gedeelte is vrij gebleven van recente inplant en ook in de binnentuin is de inplant beperkt gebleven. Opvallend is hier het voorkomen van wit hoefblad (115 st.) dat in geen ander Vechtpark werd aangetroffen. Hier komt ook lelietjes van dalen en overblijvende ossetong voor.

In het vrij toegankelijk deel staan op één plaats honderden exemplaren knikkende vogelmelk, waarvan echter maar één bloeiend exemplaar werd gevonden. Een gesloten vegetatie donkere ooievaarsbek bedekt 8 m² bodem. Deze staan, evenals alle holwortels onzichtbaar vanaf het pad aan de slootkant en worden zodoende niet licht geplukt of vertrapt. Volgens de heer Quarles van Ufford staan er veel bosanemonen in het bos, veel meer dan door ons geteld. De reeën hadden nl. bijna alles afgevreten, ook de dubbelbloemige soort. In de binnentuin is de stinze flora hoofdzakelijk in de nabijheid van de kleine vijver te vinden.

Geteld werden:

Donkere ooievaarsbek 280 st. waarvan 100 in het vrije deel

Dubbele sneeuwkllokjes 290

Sneeuwkllokjes 20000

Winterakoniet 28 m²

Bostulp 750, waarvan 2 bloeiende exemplaren

Italiaanse aronskelk 120

Lentekllokje 80

Maarts viooltje 80

Blauwe druifjes 3

Oosterse sterhyacint 30

Scilla hispanica 280

Sneeuwroem 36

Voorjaarshelmbloem 165

Breed longkruid 5 (ingeplant)

Maagdepalm 94 m²

Crocus vernus 1000

Knikkende vogelmelk 1550

Holwortel 85

Over Holland

Teldata 19-3, 23-4 en 14-5

Het gedeelte, westelijk van de Rijksstraatweg gelegen is vrij toegankelijk voor het publiek. Het bezit maar weinig stinzeplanten. Alleen sneeuwkllokjes komen hier nog veel voor (20850 st.). Ook de dubbele sneeuwkllokjes (600 st) zijn hier gevonden. Van *Scilla hispanica* staan nog 30 exemplaren in dit deel. De heer Driessens vertelde, dat er veel werd geroofd en dat hij de resterende *Scilla's* naar de tuin van het koetshuis had overgebracht.

In het oostelijk deel komen enkele opvallende niet stinzeplanten voor zoals lelietjes van dalen, kruipend zenegroen en zeer veel gulden boterbloem (14000 st). Vlakbij het koetshuis werd een vegetatie bloeiende adderwortels aangetroffen. Naast de gewone bosanemoon (150 st) komt ook de gele anemoon voor. Breed longkruid bedekt de bodem in losse groepjes. Een bedekking van 50 planten per $\frac{1}{4}$ m² bleek voor jonge vegetaties op te gaan. In mei zijn van deze soort geen tellingen meer verricht om vertrapping van de hoge beplanting te voorkomen.

In totaal werden geteld:

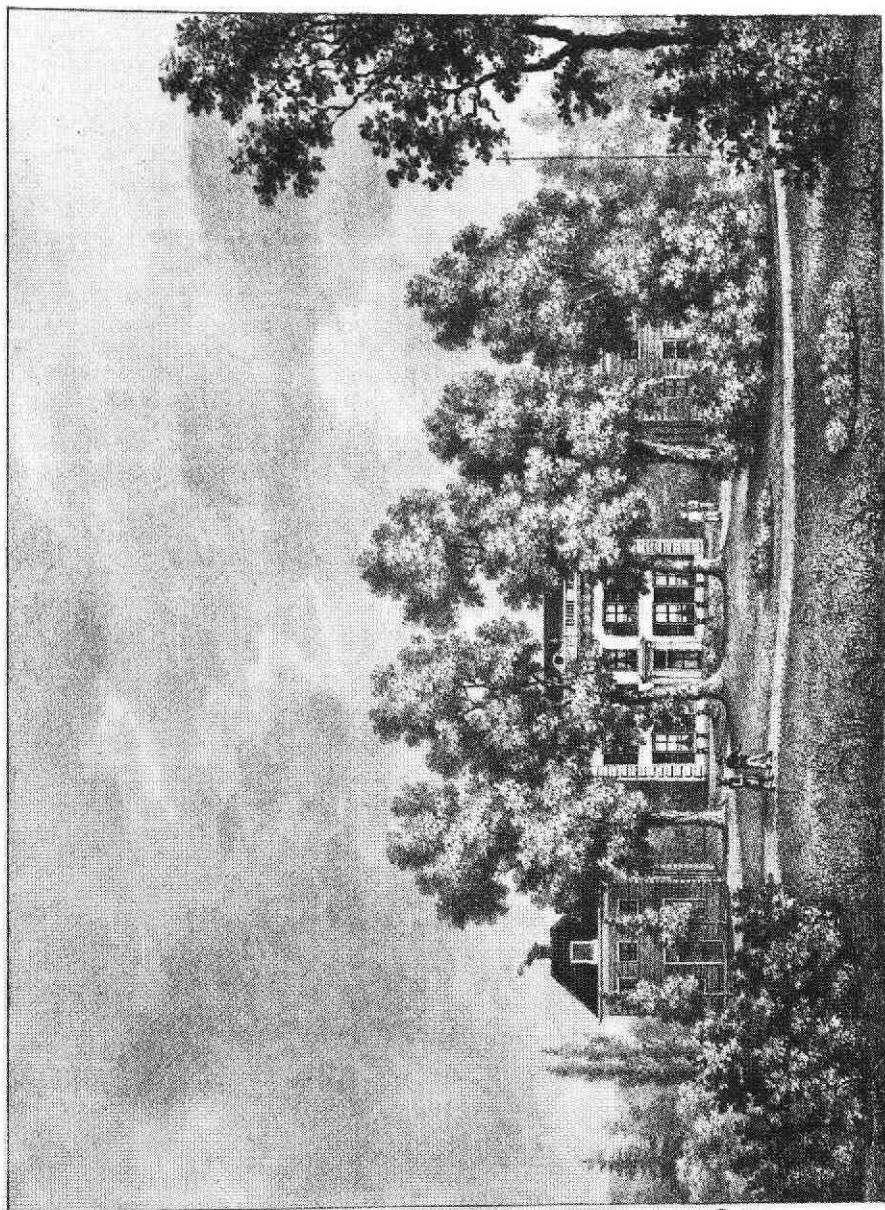
Sneeuwkllokje 52200
Dubbele sneeuwkllokjes 720
Scilla hispanica 70
Winterakoniet 1510
Crocus vernus 26
Adderwortel 6 m² (285 st.)
Donkere ooievaarsbek 180
Breed longkruid 4800
Voorjaarshelmbloem 9
Gele anemoon 185

Conclusie

De stinze flora van de zuidelijke Vechtparken blijkt nog van grote betekenis te zijn. Uit gesprekken met enkele eigenaars/bewoners bleek bovendien, dat men zich lang niet altijd bewust was van de natuur-historische waarde, die hun landgoed op dit punt bezit. In sommige gevallen is de stinze flora zelfs uniek te noemen. Het zou dan ook een aanzienlijke verarming betekenen als zulke parken een beheerspatroon kregen, waarbij de oorspronkelijke stinze flora zou kwijnen of verdwijnen.

Wij betuigen gaarne onze dank aan alle eigenaars of bewoners, die het ons mogelijk maakten deze inventarisatie te verrichten.

De samenstellers,
J. A. Wolters- van Liere en H. J. Wolters, Brederodestraat 3, Maarssen
Telefoon (03465) 6 28 23

Breukelen, Huis Vredenoord in 1836 eigendom van G. Duuring
Foto Rijksdienst v.d. Monumentenzorg

Vredenoord

Bij het zien van de foto van het bestaande kantoorgebouw van de Vereniging Bitumineuze Werken zal menigeen die hier reeds vertoefde, denken aan de goede uren, die men in dit gebouw doorbracht. Niet in het minst de medewerkers van de VBW die sinds 1 januari 1971, toen de VBW dit pand aantrok, hun dagelijkse werk hier mochten verrichten. Met recht een vredig oord aan de Utrechtse Vecht, alwaar het goed vergaderen en werken is.

In nauw overleg tussen bestuur, directie en leden van de VBW werd op 18 mei 1977 besloten om het gebouw 'Vredenoord' uit te breiden met een vleugel aan de noordzijde, welke destijds schijnt te zijn afgebrand en afgebroken.

Reeds in oktober 1975 werden de eerste contacten gelegd met de burgemeester van Breukelen, die een restauratie van een oud Vecht-huis binnen zijn gemeente graag ziet. Ook met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg werd gesproken, die meteen in welwillende zin de nodige plannen tegemoet wilde zien.

In december 1975 werd van het te goeder naam en faam bekende architectenbureau *Bureau voor restauratie dr ir C. L. Temminck Groll* in Utrecht een eerste opzet met globale schets en prijsopgave ontvangen.

In september 1976 werd door de VBW-leden in principe het uitgewerkte plan goedgekeurd en in orde bevonden om na algehele uitwerking van het bouwplan en van de financiering ook in overleg met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ten aanzien van subsidiemogelijkheden voort te gaan en zo mogelijk in begin 1977 tot aanbesteding over te gaan.

De benodigde financiën werden wel gevonden, doch de subsidie van Rijks Monumentenzorg werd afgewezen. Op grond van het feit dat het hier een 'uitbreiding van een bestaand monument' betrof en geen 'renovatie'. Nu is het begrip 'monument' — zeker als men de subsidiegeldzak in de hand heeft — erg rekbaar en flexibel.

Wat is namelijk een monument? Niet dat schrijver dezes dit ooit zal begrijpen, maar het begrip 'tijd' in eeuwen gezien maakt duidelijk dat een monument kan zijn uit de 20e, 19e, 18e of 17e eeuw. Aangezien 'Vredenoord' een monument van na 1880 is (dus na afbraak van de noordelijke vleugel!) komt herstel van 'Vredenoord' tot een oord zoals het er vóór 1880 uitzag, niet voor subsidie in aanmerking! Conclusie: de ongewisheid van de subsidiewereld van CRM is groot en het subsidie is blijkbaar onze (bitumi)neus voorshands voorbijgegaan.

Een stukje geschiedenis leert ons — uit inlichtingen van Rijks Monumentenzorg — het volgende:

De eerste bewoners van de buitenplaats, de Ort's, hadden nauwe banden met het kasteel Nijenrode. Zij maakten van de boerderij die in 1672 waarschijnlijk in vlammen was opgegaan een buitenplaats. De vorm daarvan is te zien op de plaat in 'de Zegepralende Vecht' uit 1719.

In de 18e eeuw werd het huis verbouwd in de veel gebruikte carrévorm met een middengang en twee kamers aan weerszijden daarvan. Waarschijnlijk werd dit gedaan door Jacob van Loon, een Amsterdams regent.

In de 19e eeuw werd het huis door twee generaties Duuring bewoond, die er een fraaie schilderijencollectie in huisvestten. Duuring bezat ook 'Oudaen' en korte tijd 'Boom en Bosch'. De tuinen in Engelse stijl strekten zich in die tijd uit tot die van 'Boom en Bosch' d.i. tot het water tussen 'Beekoever' en 'De Kaap'. In 1890 kwam er een sigarenfabriek in de bijgebouwen en werd het noordelijk deel van het huis afgebroken wegens de hoge belasting op 'gebouwd'. Nadien werd de PD koffiemolenfabriek van de heer Land in het complex gevestigd.

In de 'halve' toestand werd 'Vredenoord' eind 1970 door de VBW aangekocht.

Op het heden terugkomende kan worden vermeld dat op 6 juni 1977 door het architectenbureau namens de opdrachtgever — de VWB — opdracht werd verstrekt aan een bouwkundige aannemer, de firma *Woudenberg* te Ameide. Nu in juli 1978, heeft 'Vredenoord' weer de gedaante zoals te zien op Lutgers litho. Een bouwcommissie uit het bestuur en de leden, bestaande uit de heren ir S. van der Wal, D. Holman en J.W. Idema heeft met veel inzet en elan, tezamen met de VBW-directie de plannen voor deze restauratie begeleid.

Thans zijn wij trots het resultaat prijs te kunnen geven aan de omgeving van de Vecht, ter meerdere glorie van deze Vechtstreek en de gemeente Breukelen. Dat het hier tot dusverre goed toeven is, was bekend.

In de V.A.R. van 13 juli 1978 verscheen een uitvoerig bericht over het huis.

Vredenoord, juli 1978

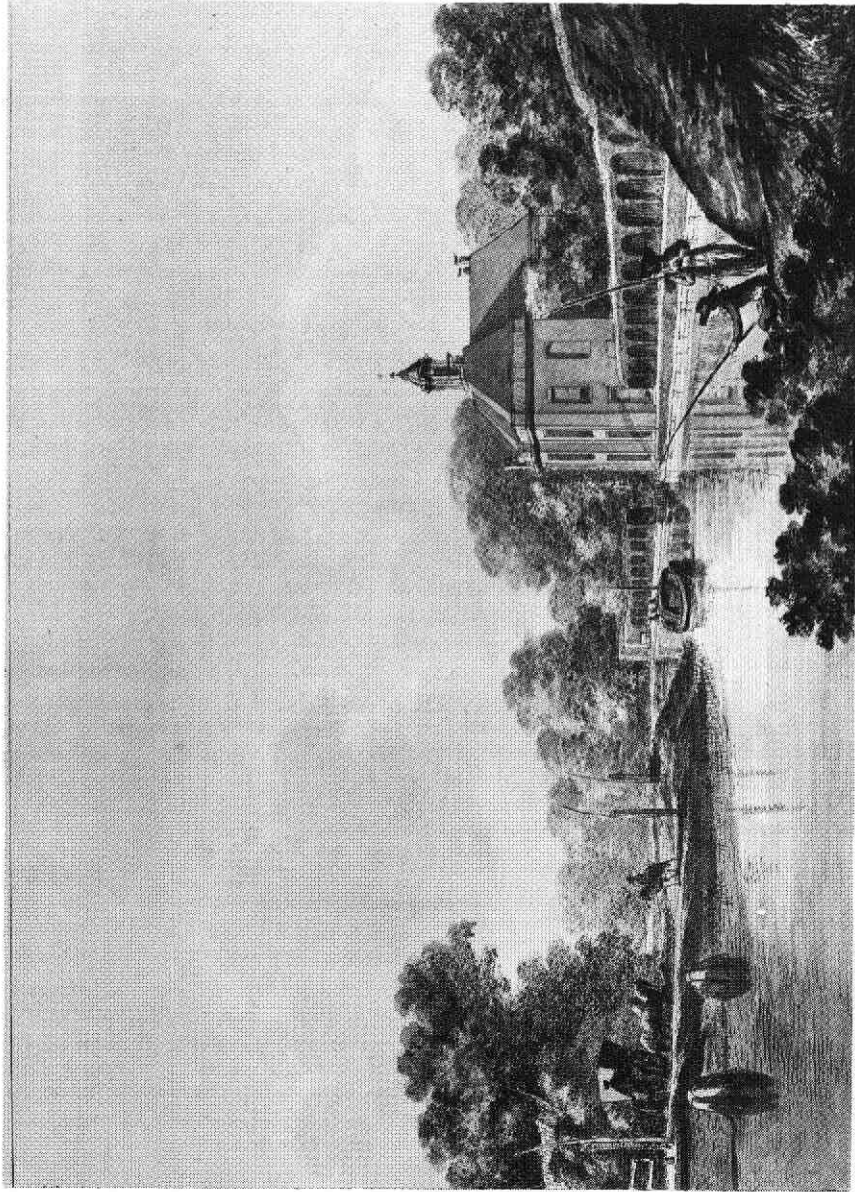

Foto Rijksdienst v. d. Monumentenzorg

Rupelmonde in 1793 door H. Numan

De Heerenhofstede 'Rupelmonde' door de eeuwen heen

Rupelmonde is de naam van een klein stadje in het Vlaamse land, gelegen vlak onder Antwerpen, waar de rivier de Rupel in de Schelde vloeit. Het is de geboortestad van Gerard de Cremer, beter bekend als Gerardus Mercator, 1512-1594, de wereldberoemde aardrijkskundige, sympathiserend met de ideeën van de Reformatie.

Volgelingen van Menno Simons, voorlopers van de tegenwoordige Doopsgezinden, vestigden hun buitenhuizen na het midden van de 17e eeuw in het gedeelte langs de Vecht, tussen Breukelen en Loenen, dat rond 1700 de naam 'Mennistenhemel' kreeg. Het waren rijke kooplieden uit Zuid-Nederland (nu België), die wegens hun geloof daar vervolgd werden door de inquisitie en in het eind van de 16e eeuw naar het Noorden vluchtten. Hun buitens kenmerkten zich door betrekkelijke eenvoud doch de tuinen werden steeds weelderiger met het verstrijken van de 17e eeuw.

Dit Vechtgedeelte moet men aan beide oeverzijden gaan bekijken. Komend vanuit Breukelen langs de Straatweg, toen nog een kleiweg, heeft men een mooi gezicht op de huizen 'Vechtvliet', 'Over-Holland', 'Sterreschans' en 'Rupelmonde'.

Rupelmonde, gelegen in een bosachtig parklandschap, heeft over de Vecht het gezicht op het Zandpad, in 1628 als jaagpad aangelegd langs de oostelijke kant van de rivier. Het ligt in een flauwe bocht, waardoor men, vanuit het huis, de Vecht ziet blinken, zich buigend door weiden en bossages.

*O Rupelmonde! O Vecht-Kleinoed!
Hier wenscht mijn geest te spelemeien,
Gij zijt, hoe klein, in luister groot,
Door de overdekte wandelreien van keurig groen.*

Het huis

Rupelmonde of Rypermonde zoals het eerder werd geschreven, was destijds, in verhouding tot de grootte van andere landhuizen, klein. Op de plaatjes van vroeger lijkt het meer een kaaspakhuis in rode baksteen dan op een lustverblijf. Alleen de fraai geschorene loofgang van groen, de 'berceau', geeft een indruk van de voornaamheid van die dagen. De boomgaard was met in- en uitheemse vruchtbomen bezet en beroemd om de veelsoortigheid aan kruiden en zijn kassen met druiven.

*Hier wordt uw Heer, die 't buitenleven
Bemint, bevrijd van last en leed,
Steeds stof tot nieuwe vreugd gegeven
Met zijn geliefde Margareet.*

Dit type buitenhuis aan de Vecht kan het best aangeduid worden als het 'stadshuisbuiten'. In de aktes wordt het genoemd de 'Heerenhofstede' in tegenstelling tot de

'boerenhofstede', waarin het boerenbedrijf werd uitgeoefend. De stadswoning had sinds de Middeleeuwen een smalle trapgevel. Bij het oude Rupelmonde werd een poging gedaan, volgens dit type woonhuis een buitenhuis te bouwen.

De onbelangrijke zijgevels met weinig ramen vertonen sterk de sporen van de ligging van het nagevolgde voorbeeld in straatverband. Het terrein was breed genoeg om breder te bouwen dan in de stad. Toch was de façade aan de rivier slechts twee vensters breed en drie, zeer lage, verdiepingen hoog. Aan de zijkant was de ingang in een uitbouw gelegen. De sobere driehoek van het zadeldak sloot de gevel af. Enkele vergelijkbare gevels treffen we aan in Amsterdam bij de pakhuizen 'De Appel' aan de Brouwersgracht 182 en 'De Eendracht' aan het Singel 518, beide uit de eerste helft 17e eeuw.

Ruimer van opzet werd Rupelmonde na de verbouwing in 1768 door de toenmalige eigenaar Jacob Berthon, echtgenoot van Benina Sophia Bols. Hij liet het oude huis grotendeels bestaan, zoals tijdens de recente restauratie werd bevestigd. Hij bouwde aan de Vechtzijde de centraal gelegen achthoekige koepelzaal, die in een $\frac{3}{8}$ uitbouw naar buiten steekt. Links en rechts werden twee kleinere kamers gebouwd. De hoge schuiframen met kleine roedenverdeling en de typische paarse ruitjes geven een prachtig licht in de vertrekken en belemmeren te onbescheiden blikken van buitenaf.

De 'nieuwbouw' aan de Vechtzijde heeft twee etages, evenals de uitbouw aan de straatzijde, waarin het middenrisaliet met de voordeur. Er werd geen rekening gehouden met de bestaande drie etages van het oude huis.

Op het dak van de uitbouw aan de Vechtzijde stond een torentje met aan vier kanten een klok. In 1860 is dit torentje verwijderd. De constructie binnenshuis en het klokkekastje zijn echter nog aanwezig.

Het hekwerk op het dak in Lodewijk XV-stijl sluit aan op het fronton met thans blanke alliantiewapens en twee liggende figuren, in geel geschilderde zandsteen, voorstellend Neptunus en Mercurius (Hermes), respectievelijk Goden van de zee en de koophandel. Op stijlkritische gronden kunnen deze beelden aan een Amsterdamse beeldhouwer worden toegeschreven.

De gevel aan de straatzijde onderging omstreeks 1796 enige wijzigingen toen waarschijnlijk de uitbouw met de ionische pilasters is aangebouwd. Rond 1930 zijn onder leiding van architect F. J. A. den Terc de oeil de boeuf-vensters aangebracht.

Het interieur

Door de aanbouw aan het oorspronkelijke drie verdiepingen tellende huis van een nieuwbouw met twee, ontstond een groot verschil in hoogte in de verschillende ruimten. Het trappenhuis is centraal gelegen en overbrugt op zeer logische wijze de aansluiting tussen de etages.

De bouwvorm is echter weinig door de veranderingen in Franse stijl beïnvloed en nog steeds terug te voeren tot het stadshuis-buiten zoals oorspronkelijk gebouwd. Het geheel is zeer goed en praktisch te bewonen. Geen van de ruimten is zelfs groot te noemen.

De vertrekken in de aanbouw van 1768 zijn op de begane grond circa 4.20 m hoog en op de etage circa 3.10 m.

De plafonds zijn met modieus stucwerk in Lodewijk XV-stijl versierd. De kamers zijn voorzien van veel betimmeringen.

In het oude huis zijn de kamers veel lager, ongeveer 2.40 m, met balken plafonds en zonder betimmeringen.

In de gang en het trappenhuis is veel en mooi geaderd wit marmer verwerkt. Ook hier zijn de plafonds rijk van stucwerk voorzien.

Zeer fraai is het stuc op de overloop tegen de gangwand van de tweede etage. Hierin is een uurwerk met wekkermechanisme en speelwerk opgenomen. Het uurwerk is van W. Jourdan, Londen.

Er is een dubbele zolder. Op de eerste zolder zijn nog enige vertrekken getimmerd, met bedsteden voor de bedienden van eertijds. De bovenzolder was oorspronkelijk een omloop rond een groot reservoir voor regenwater. Hierin werd het regenwater opgevangen, bewaard en door leidingen naar de vertrekken gevoerd. Dit systeem is vervangen, toen er elektriciteit kwam, door een ontijzeringsstoestel dat het uit de grond opgezogen water moest zuiveren. Hierdoor verviel de behoefte aan een ruimte voor wateropvang en kon de zolder worden doorgetrokken. Op de bovenzolder bevindt zich zoals gezegd de zware houtconstructie van de vroegere toren en het klokkekastje voor de gewichten van het uurwerk.

De tuin en bijgebouwen

In de tuin zijn naast het huis fundamenteen teruggevonden, vermoedelijk van de oorspronkelijk uitgebouwde ingangspartij van het oude huis.

Langs de Vecht, dicht bij de ommuurde moestuin, is de fundering blootgelegd van de koepel die aan het eind van de 'berceau' moet hebben gestaan.

Het park rond het huis staat vol bijzonder en zwaar geboomte. O.a. komen voor:

<i>Tilia euchlora</i>	.....— klimlinde
<i>Tilia tomentosa</i>	.....— zilverlinde
<i>Pterocarya fraxinifolia</i>	.....— gewone vleugelnoot
<i>Ailanthus altissima</i>	.....— hemelboom
<i>Fagus sylvatica</i>	.....— gewone beuk
<i>Fagus sylvatica christata</i>	.....— hanenkampbeuk
<i>Platanus hispanica</i>	.....— gewone plataan
<i>Acer saccharinum</i>	.....— zilveresdoorn
<i>Juglans nigra</i> L	.....— zwarte walnoot
<i>Quercus nigra</i> L	.....— zwarte eik
<i>Quercus rubra</i>	.....— Amerikaanse eik
<i>Quercus robur</i> L	.....— zomer eik
<i>Ginkgo biloba</i>	.....— busteboom of Japanse boom
<i>Fraxinus oxycarpa</i>	.....— es
<i>Aesculus hippocastanum</i>	.....— witte paardekastanje

In de moestuin komen veel bijzondere kruiden en fruitbomen uit oma's tijd voor,

zoals de Gieser Wildeman-peer, de zigeuner-appel, lei-peren, pruimen, perziken, vijgen, bessen.

In de nog te restaureren muurkassen groeien druiven.

Een gevelsteen in het nieuwere muurgedeelte rond de moestuin heeft als opschrift: 'De eerste steen is gelegd door H. J. en C. J. Doude van Troostwijk 17/1/1868'. Naast het huis staat een leuk speelhuusje van omstreeks 1850.

Van de beide bouwhuizen is de voormalige oranjerie — nu Rio Verde geheten — in 1959 bijzonder ingrijpend veranderd. De oorspronkelijk rieten kap is door een pannendak vervangen. Het andere, dicht bij het huis gelegen, koetshuis met tuinmanswoning is in 1978 geheel gerestaureerd. De koetsenstalling, nu garage, kreeg er twee ingangspartijen bij.

De oortuin aan de westzijde van de Rijksstraatweg, welke in de loop der eeuwen nogal eens is uitgebreid en ingekrompen, is in 1942 met de eigenaren van 'Sterreschans' tegen de huidige moestuin geruild. In het kader van een ruilverkaveling.

In de Vecht lagen drie botenhuisen, waarvan de restanten nog in het water te zien zijn. Het laatste schuithuis is in 1976 wegens bouwvalligheid boven water gesloopt.

De restauratie van 1976/1978

Het huis zelf was constructief in goede staat, maar erg verwaarloosd, vooral binnenshuis. De betengeling was nagenoeg overal vergaan, plafonds waren ernstig gescheurd, het houtwerk verveloos. De schoorsteenmantels waren stuk of verwijderd. De gevels zijn hersteld en waar nodig gevoegd. Luiken zijn weer aangebracht. Ook de kap- en gootconstructie vroeg om het nodige herstel, terwijl al het zinkwerk moest worden vernieuwd. De gevels en kap zijn geïsoleerd.

In een relatief kort tijdsbestek heeft het huis in- en uitwendig een renovatie ondergaan. Misschien is hier het woord rehabilitatie meer op zijn plaats.

Alle leidingen van elektra, water, afvoeren, c.v. e.d. zijn vervangen, uitgebreid en aan hedendaagse eisen aangepast. Echter zodanig dat het monumentale karakter geen schade is aangedaan. De betimmeringen, plafonds en wanden zijn gerestaureerd. In het 'nieuwe' gedeelte uit 1768 zijn de wanden met molton bekleed en vervolgens bespannen.

Op de plaatsen waar de oorspronkelijke wandschilderingen vermoedelijk hebben gezeten zijn — door een gelukkig toeval ontdekt — schilderijen van Nicolas Coypel (1690-1734) in de betimmering van de parterrezijkamers aangebracht. De voorstellingen stellen mythologische figuren voor o.a. Bacchus, Flora en Zephyr, Venus en Actaeon, Narcissus, Jupiter en Europa, Amphitrite, Polyphemus en Almacis, Neptuneus en Amphitrite.

Deze schilderijen komen uit de Sedelmeyer Gallery. Ze zijn in 1897 in Parijs geveild na het uitbranden van het museum waarin zij oorspronkelijk hingen.

In de Vecht-zijkamers zijn twee Regence marmeren haarden gerestaureerd. In de

keuken is een hangschouw Lodewijk XV, afkomstig van het Buiten 'Waterland' te Velsen, aangebracht.

Op de nieuw gemetselde schoorstenen zijn nieuwe koperen kappen geplaatst, welke, bij gebrek aan gegevens over de oorspronkelijke details, gekopieerd zijn van het huis 'Nieuwerhoek' te Loenen.

De 20e eeuwse stalen voordeuren zijn door passender houten deuren vervangen.

Het huis is weer als nieuw. Of anders gezegd in zijn oude luister herschapen. Rupelmonde zal de 21e eeuw wel halen.

De bewoners

Interessante gegevens, zoals het bouwjaar en de bouwheer, zijn nog niet achterhaald. Het oudste gedeelte van het huis dateert waarschijnlijk van rond 1650.

Van Ghesel(en) (geboortedatum-overlijden onbekend) Eigenaar: van ? tot circa 1710 (ged.)

Van de tot nu toe gevonden koopakten is er één van 12-9-1710, waaruit blijkt dat Jan de Wolff een stuk land koopt in de Hondertsche polder van Anthony van Gheselen. Wie Anthony van Gheselen was, is nog niet met zekerheid te achterhalen. Op 'De nieuwe kaart van Mijnden en de Loosdrechten' van Weduwe Nicolaas Visscher staat bij Rupelmonde geschreven: 'Rypermonde of te van Gesel'. * Deze kaart dateert van 1710 (in 1709 stierf Visscher en zijn weduwe zette de zaak nog een jaar door).

Jean de Wolff (± 1681-1735) Eigenaar: ± 1710-1720

Jean de Wolff was een achter-achterneef van Joost van den Vondel.

Joost van den Vondel (17.11.1587-5.2.1679), was in Keulen geboren uit ouders, die uit Antwerpen waren gevlucht. Hij huwde met Maria de Wolff (1586-1635). Zijn zuster Clementia van den Vondel (1586-1641) trouwde in 1607 met Maria's broer Hans de Wolff († 1614/ 1616), ook wel Hans de Wolff van Keulen genoemd. Hij dreef in de Warmoesstraat 'in de vergulde Wolff' een zijdehandel. Uit dit laatste huwelijk werd onder meer Hans de Wolff junior geboren (1613-1670), die in 1643 trouwde met Cornelia Blok en na haar overlijden in 1649 met Agnes Block (1629-1704) (Vijverhof). Uit het huwelijk met Cornelia werd Pieter de Wolff (1646-1691) geboren. Die trouwde eerst met zijn nicht Clementia v.d. Vecht, welke kinderloos overleed, en vervolgens in 1677 met Suzanna van Hoek. Zij kregen twee zoons, Pieter de Wolff junior en Jean de Wolff.

Uit de akte van scheiding en deling (25.4.1701) van de nalatenschap van de ouders van Jean de Wolff blijkt dat deze nog minderjarig is en onder voogdij staat van zijn neef Anthonie Bierens, zijn oom Christiaan van Hoek en zijn achterneef Adriaen van Hoek Jansz.

Jean de Wolff erft een voor die tijd groot vermogen van ongeveer f. 300.000,—.

Op 2 mei 1704 sluit hij bij notaris Dirck van der Groe een compagnonschap voor tien jaar met Willem Zwaan. Hieruit blijkt dat hij toen meerderjarig was.

---

* Namen werden in die tijd nogal eens verschillend geschreven. Terug te vinden is een Anthony van Ghesel, makelaar (± 1610-1690). Diens nichtje Joanna van Ghesel (1667-1742) trouwde met Geldolph Kick. Mogelijk was dit Ds Kick van Kickesteyn.

Op 20 juli 1709 werd voor dezelfde notaris een testament opgesteld tussen Jean de Wolff en mejuffrouw Margareta Verhammen. Kort daarvoor was hij dus getrouwd. Van 1719 dateert de tekening uit 'De Zegepraalende Vecht', waarin Rupelmonde wordt beschreven als behorend aan Jean de Wolff. In Amsterdam woonde Jean de Wolff eerst op de Keizersgracht bij de Huidenstraat en in 1734/35 op de Herengracht 476.

Hij stierf op 18 november 1735.

Hermanus Bols (± 1698-1752) Eigenaar: 1720-1752

Van 2 januari 1720 dateert een koopakte tussen Jean de Wolff en Hermanus Bols, inzake de aankoop door Bols van '4 morgen grond in het gerecht 't Hondert aan de Hobbelaan'. Dit is waarschijnlijk hetzelfde stuk grond, dat De Wolff op 12 september 1710 van Anthony van Gheselen kocht.

Hermanus Bols was de zoon van Lucas Bols, welke laatste op 30 oktober 1689 'Driehoven' te Loenen kocht van Dr. Abr. Blasius en sedertdien steeds stukken grond bijkocht o.a. op 27.12.1699 van J. Geritsen.

Toen Lucas Bols senior in 1719 overleed, erfde zijn zoon Pieter Bols 'Driehoven' en kocht Hermanus 'Rupelmonde'.

Op 31-8-1720 maakten Hermanus Bols en zijn eerste vrouw Geertruyd Elisabeth van der Helst hun testament. Meestal gebeurde dit direct na het huwelijk.

Op 23.10. werd er bij de Hobbelaan grond bijgekocht van de erven van Abr. van Dorssen, ongeveer 25 morgen waarvan 1½ morgen leenroerig was aan het huis 'Mijnden'. Van het zo ontstane bezit maakte de overtuin tot 1942 deel uit.

Op 30.10.1732 werd bovengenoemd testament uitgevoerd, omdat Elisabeth van der Helst was overleden en Hermanus wilde hertrouwen. De jonge Lucas was toen 10 jaar, Benina Sophia, één van zijn zusters, 12 jaar.

Op 11.11.1732 trouwde Hermanus met Cornelia de Villers. Zijn testament werd op 19.10.1750 opgemaakt. Hierin liet hij alles na aan zijn kinderen, doch gaf Lucas het recht om alle vaste eigendommen en gereedschappen over te nemen, mits hij binnen zes weken na het openen van het testament daartoe besloot.

Op 14 november 1752 kwam Hermanus Bols te overlijden. Op 2.12.1752 nam zijn vrouw een advocaat om de erfenis voor haar te regelen. 6.12.1752 aanvaardde Lucas Bols junior de erfenis en maakte van zijn voorkeursrecht gebruik.

De meestertimmerman Jan van Beusekom uit Breukelen kreeg op 16.1.1753 volmacht om bij Stadhouders en Leenmannen van de Leenhove van Nijenrode twee lenen over te schrijven, nl. Rupelmonde met ondergrond en drie morgen grond in de polder; en bij de Leenhove van Mijnden 1½ morgen grond en nog eens zeven morgen land, beide in de polder.

Vóór de erfenis kon worden geregeld kreeg de weduwe eerst het door haar bij het huwelijk ingebrachte terug. Dit werd op 17.1.1753 notarieel geregeld. Op 22.1.1753 kreeg de nog minderjarige Hendrika Cornelia Bols eerst haar erfdeel van moederszijde (E. van der Helst) toebedeeld.

Tezamen was dit ongeveer f 90.000,—!

Lucas Bols en zijn stiefmoeder hadden ondertussen een afspraak gemaakt dat de weduwe Bols-de Villers het huis Rupelmonde uit de erfenis terug kon kopen voor dezelfde prijs, waarvoor Lucas het uit de erfenis verkreeg.

Op 22.1.1753 werd dit bij de notaris Jan Ardinois vastgelegd.

In deze overeenkomst werd voor het eerst vermeld, dat bij de buitenplaats Rupelmonde een boerenwoning en landerijen behoorden, vanouds genaamd 'Scherpenhoff', alles tezamen groot 37 morgen. 'Scherpenhoff' was vermoedelijk de boerderij die op de plaats van het koetshuis en 'Rio Verde' heeft gestaan.

Dezelfde dag werd bij de notaris een taxatiebelofte tussen de erfgenamen vastgelegd. Op 19 februari 1753 was de lijst van bezittingen die H. Bols had nagelaten gereed. Totaal beslaat de omschrijving 91 handgeschreven pagina's.

Aardig is te vermelden dat onder de vaste goederen als eerste genoemd staat:

'Een Huys en Erve genaamd het Lootsje, staande en gelegen op de Roosegracht mitsgaders een Stal en deszelfs erf daarachter in de Roosestraat' met voorts een aantal belendende percelen.

Op Rupelmonde werden de roerende goederen getaxeerd, zoals:

een open phaetonswagen met rood leer gevoerd en twee gele trijpkussens f 50,—
een open chais voor één of twee paarden met rode trijpkussens ..... f 25,—
een klein open wagentje met blauwe trijp en een halve kap ..... f 140,—
Interessant is de volledige omschrijving van inventaris en voorraad van de stokerij in het Lootsje.

De 14e maart 1753 werd de erfenis verdeeld. De resterende nalatenschap was circa f 232.000,— groot. Hierin zat Rupelmonde met bijbehoren opgenomen voor f 20.500,—.

Lucas Bols erfde de zaak met de zakenpanden en verkocht aan zijn stiefmoeder, zoals beloofd, Rupelmonde op 5.5.1753, echter voor f 20.100,— en met f 1.345,— aan roerende zaken, waaronder:

Een piedestal met twee marmeren beelden, voorstellende Andromeda en Perseus voor f 300,—.

Deze zijn nog aanwezig en staan nu voor het huis aan weerszijden van de ingang.

Op 7.12.1760 overleed de weduwe Bols. Zij liet het huis na aan haar stiefdochter Benina Sophia en -schoonzoon, Jacob Berthon.

Jacob Berthon (± 1718-± 1800) Eigenaar: ± 1760-1796 was gehuwd met Benina Sophia Bols in 1740.

In 1746 op 19 oktober maakten Berthon en zijn vrouw hun testament. Benina overleed op 17.2.1785.

In 1754 kochten zij Heerengracht 248 en het pakhuis Heerengracht 265. Uit de erfenis van H. Bols verkregen zij Heerengracht 317.

In 1775 werd Heerengracht 248 verhuurd. Ze verhuisden naar no. 501, dat zij huurden en tot 1780 als pied-à-terre gebruikten. Ze woonden in die tijd in Zwammerdam. In 1780 werd Heerengracht 317 het hoofdhuus. In 1797 verkocht Berthon no. 248 en in 1800 no. 317.

Voordien, op 27.9.1796 werd 'Rupelmonde' verkocht. Niet in één stuk, maar in gedeelten; deels door veiling en anderdeels onderhands. Tien morgen grond, zich uitstrekkend van de Hobbelaan tot aan het voetpad naar Ter Aa, werden in opdracht

van Berthon door Hendrik Buch op 7 oktober geveild.

Het huis met de bijgebouwen was toen onderhands inclusief 24 morgen grond aan Stephanus de Clercq voor f 22.500,— verkocht. De kosten van transport, overdracht van leenrechten e.d. droegen de comparanten gelijkelijk.

Van drie morgen grond ontbreken de gegevens.

Stephanus de Clercq (1747-1819) (eigenaar: 1796-1818)

Was gehuwd met Maria Bosch en woonde aan de Heerengracht 94 (1752-1820)

Hij was makelaar in granen, Fa S & P. de Clercq.

Met de val van Napoleon was de mogelijkheid tot reizen beter geworden, nu niet langer heel Europa door krijgsvolk werd doorkruist. Voorlopig waren de reisplannen echter nog bescheiden: met twee rijtuigen (een chais en een z.h. 'halve kap') maakte men ritjes. Van Amsterdam of Rupelmonde gestart brengt men het in één dag niet verder dan Zeist.

Een lijst in het huisarchief met 'Tourtjes en Wandelingen van Rupelmonde' uit deze tijd vertelt ons nog iets van de manier waarop men zich daar heeft vermaakt. Het zijn vooral tochten per rijtuig, die zelfs tot Amerongen toe gingen en waarbij duidelijk de bezwaren van dergelijke ondernemingen blijken: straatwegen waren zeldzaam, zandwegen vrijwel altijd slecht te berijden en kleiwegen alleen goed als het niet te veel had geregend. Ook staat er vaak als waarschuwing bij: smalle weg. Gelukkig had men in de regel nogal keus uit rijtuigen, zodat die naar de wegen kon worden bepaald. Wandelingen staan er niet zo veel op de lijst. Wel enkele van een zekere duur, waaruit blijkt dat de sportiviteit te voet toch nog groter was dan men van de Vechtbewoners uit het eind van de achttiende eeuw zou verwachten. Soms ging de tocht dwars door het boerenland. Men liet zich door het landvolk in een bootje een plas overroeien om weer in de buurt van huis te komen.

Na 1815 ging het slecht in de handel. In 1818 ontstond er een crisis in het zakenleven en velen gingen failliet. Stephanus en zijn zoons behoorden tot de getroffenenen, maar dank zij hulp o.a. van de familie Van Eeghen kon een faillissement worden voorkomen.

'Rupelmonde' moest echter worden verkocht. Dit gebeurde voor wat het huis betreft op 2.11.1818 aan J. H. Spaarenberg, wonende Heerestraat 82 te Loenen a/d Vecht en voor het merendeel van de grond aan Anthony H. van den Bergh van Lexmond, wonende Keizersgracht, bij de Vijzelgracht.

J. H. Spaarenberg Eigenaar: 2.11.1818-1.12.1818! van het huis + zes morgen grond

Anth. H. van den Bergh van Lexmond Eigenaar: 2.11.1818-? van 18 morgen grond In deze overdrachtsakte staat geschreven dat 1½ morgen overtuin en het gedeelte langs de Vecht leenroerig zijn geweest aan resp. 'Mijnden' en 'Nijenrode'. Rond het jaar 1800 zijn de nog bestaande leenrechten komen te vervallen.

Voorts wordt melding gemaakt van de eigenaarswisseling van 'Sterreschans', hetwelk in die tijd door de heer Dirk Hendrik Bosboom aan de heer Van Troostwijk werd verkocht.

De 18 morgen die de heer Van den Bergh van Lexmond kocht zijnde het onbeplante gedeelte, strekten van de dijk of nieuwe Straatweg — ook wel Heerenweg genaamd — tot achter aan de Hollandsche Wetering of Molenvliet, ten zuiden gedeeltelijk

belendend het beplante overstuk van de Hofstede 'Rupelmonde' en de Hobbelaan, ten westen de Hollandsche Wetering of Molenvliet, ten oosten het beplante overstuk van 'Rupelmonde' en de dijk, en ten noorden de gemeenelandssingel van de batterijen van Nieuwersluis en de heer Jan van Veeren.

J. H. Spaarenberg, metselaarsbaas, kocht het huis met bijgebouwen en ondergrond, groot circa zes morgen. De totale koopsom die beide kopers tezamen betaalden was f 24.000,—, t.w. de 18 morgen grond voor f 10.000,— en het huis c.s. voor f 14.000,—. Verkoper behield het recht tot 'vergoeding welke geobtineerd kon worden voor hetgeen van het voormelde verkochte afgegraven — en daardoor beschadigd — is bij gelegenheid van en tot het maken van de straatweg'.

Spaarenberg was niet erg lang eigenaar. Reeds op 7 november 1818 tekende zijn vrouw, Anna Maria van Manen, een volmacht dat het huis kon worden verkocht.

Gerard Johannes Beeldsnijder (eigenaar: 1.12.1818-1.5.1829)

G. J. Beeldsnijder was rentenier en woonde aan de Heerengracht bij de Vijzelstraat no. 52, thans Herengracht 529. Gevolmachtigd om in de transactie te bemiddelen was de makelaar Johannes Steenstrand, woonachtig aan de Amstel bij de Hoogsluis.

De koopsom werd f 15.200,—, zijnde f 1.200,— meer dan Spaarenberg aan De Clercq betaalde. Dit lijkt snel verdiend, maar gezien de kosten die met elke transactie gepaard gingen lijkt het twijfelachtig of Spaarenberg aan deze zaak iets heeft verdiend. Aardig te vermelden is dat blijkens de akte de lasten per jaar werden berekend over het gebouwde en ongebouwde eigendom en het aantal deuren en vensters.

Voorts bestond er reeds een personele belasting, in 1828 groot f 97,66½ en de verponding bedroeg toen f 141,33.

Van de koopsom plus kosten werd 4% geheven en over dat bedrag nog eens 10% plus 15% aan transactiekosten.

G. J. Beeldsnijder verbleef tien jaren op 'Rupelmonde' en verkocht het toen. Inmiddels was aan hem de titel van jonkheer verleend. Deze verkoop werd weer geregeld door makelaar Jacobus Johannes A. Steenstrand, wonende aan de Keizersgracht bij de Amstel.

De nieuwe koper was:

François Arnout Noël Simons (eigenaar: 1.5.1829-15.3.1832)

Hij was secretaris van het Amortisatie Syndicaat en woonde op de Oude Zijdsvoorburchwal bij de Grimburgwal no 2.

Het huis kon hij op 1.5.1829 betrekken, doch de moestuin kon hij reeds op 1.2.1829 in gebruik nemen.

De koopsom voor nog steeds hetzelfde huis met bijgebouwen en ondergrond bedroeg toen f 14.000,—.

De tijden waren slecht in de eerste helft van de 19e eeuw. De buitenplaatsen in verval. Vele werden gesloopt of stonden leeg te verkrotten.

Ook Fr. A. Noël Simons was reeds in 1832 gedwongen om de buitenplaats te verkopen.

Het huis met bijgebouwen en ondergrond werd overgedragen aan:

Klaas Cardinaal (eigenaar: 15.3.1832-29.8.1835)

Klaas Cardinaal had geen beroep en was gedomicilieerd aan de Oude Gracht bij de Smebrug te Utrecht.

Met deze akte krijgt 'Rupelmonde' een huisnummer. Dit wordt omschreven als 'gelegen bij het Fort te Nieuwersluis onder de Gemeente Loenen, gekoteerd nummer acht'.

De belending ten zuiden, 'Sterreschans', was eigendom van de heer Adriaan Paets van Troostwijk en die ten noorden, het Fort. Het overstuk strekte vanaf de Straatweg tot aan het land van Anthony Hendrik van den Bergh van Lexmond, de noordgrens grensde eveneens aan diens land, en ten zuiden grensde het aan de Hobbelaan.

De koopsom was f 11.500,—, alweer minder dan de verkrijgingsprijs.

Bepaald werd dat de tuinman en zijn huisgezin tot 1 mei aanstaande in de tuinmanswoning konden blijven. De oranjeboomen en potgewassen bleven eigendom van de verkoper. Verkopers echtgenote, Vrouwe Alida Petronella Boellaard, gaf in de akte volmacht aan haar man om het huis te verkopen. Getuigen waren Hendrik Goudt, bode en winkelier, en Pieter Philips, horlogerepareerder, beiden te Loenen. Domicilie werd gekozen in het logement van Gerrit van Caspel te Nieuwersluis (De Kampioen).

Zoals gezegd de tijden waren en bleven slecht. 'Rupelmonde' moest weer worden verkocht. Ditmaal werd een openbare veiling op 29 augustus 1835 aangekondigd, ten overstaan van de notarissen Johannes Sanderson te Loenen en Cornelis Maurits van Eelde te Vreeland.

Koper in veiling werd Jan Twisk Corneliszoon, makelaar te Amsterdam aan de Reguliersgracht, welke voor f 11.700,— inclusief enige roerende zaken, het buiten kocht voor zijn cliënt, de heer

Nicolaas Jan Pook van Baggen (1798-1857) (eigenaar: 29.8.1835-31.10.1846)

Koopman te Amsterdam aan de Heerengracht — thans no. 603 — tussen de Utrechtsestraat en de Binnen Amstel.

Oorspronkelijk kwam hij uit Haarlem.

De veilingakte levert een aantal interessante gegevens op. Allereerst wordt hier het kadastrale perceel vermeld, zijnde sectie C, nummers 131 t/m 139 en 222 t/m 228. De lasten bedroegen over het jaar 1835, voor de onbebouwde vier bunders, vierentwintig roeden en vijfennegentig ellen f 26,88 en voor het gebouwde deel f 78,72. De molenlasten bedroegen f 12,26 en de zeedijklasten f 2,15. Totaal f 120,01 per jaar. Verkoper bedong dat hij tot de 1e november op het huis mocht blijven wonen en de opbrengst van de moestuin kon nuttigen, terwijl de tuinman — Jan Bierman — tot 1 mei 1836 in de tuinmanswoning mocht blijven met behoud van zijn werk en loon ad f 6,— per week. Voorts moest koper gedogen dat in het huis vóór 1 november een publieke verkoping van de roerende goederen zou worden gehouden.

In de verkoop was begrepen, het spelende uurwerk op de bovenverdieping (thans nog aanwezig!), tuingereedschappen en andere goederen voor f 500,—, volgens specificatie.

De kosten op de verkoop waren 10% zonder de kosten van de eventuele 'purge'. Het 'trekgeld' was f 50,—. Het opbod was f 10.000,—. In afslag werd op f 1.200,— gemijnd, terwijl daarboven nog f 500,— voor roerende zaken was verschuldigd.

De veiling vond plaats in het logement van mejuffrouw de Weduwe Evert van Beusekom te Loenen (Raadhuis van Cronenburgh).

Op de specificatie van roerende zaken komen o.m. voor:

een hond met hok, dronkbak en ketting	f 2,00
2 voetangels en klemmen	f 6,00
24 zonneschermen	f 50,00

8 tuinbanken	f 16,00
2 lantarens aan het huis	f 5,00

Getuigen waren eerdergenoemde Hendrik Goudt en Jan van der Sijs, veldwachter te Loenen.

In oktober 1846 werd het huis met toebehoren alweer verkocht, ditmaal onderhands aan:

Gerhart van Santbergen (eigenaar: 31.10.1846-31.8.1848)

woonachtig aan de Keizersgracht, tussen de Brouwersgracht en de Heerenstraat, no. 368 te Amsterdam, die f 15.000,— betaalde voor het huis met vier bunders, 24 roeden en 95 ellen grond, toen kadastraal bekend sectie C no. 131 t/m 139, 228, 410 en 412 t/m 415 (dus vernummerd).

Ook deze G. van Santbergen bleef heel kort eigenaar. Hij liet het huis openbaar veilen in het Heerenlogement aan de Grimburgwal no. 2538 t.o.v. notaris Eduart Baak te Amsterdam.

De lasten bedroegen in 1848:

f 115,62 voor ongebouwd en gebouwd
f 2,17 voor Zeedijkslasten
f 13,20 voor Molengeld
f 1,40 voor recognitie aan Nijenrode

f 132,39 totaal per jaar,

een geringe verhoging t.o.v. 1835 (toen f 120,01).

Tevens werd een dubbel kerkgestoelte met kussens in de Hervormde Kerk in veiling gebracht.

Koper in de veiling was makelaar en meester metselaar Barend Langerhuizen van het Singel bij de Oude Spiegelstraat.

Hij kocht in opbod voor f 13.000,— en nadat men daarboven nog f 10.000,— vroeg, in afslag voor f 50,—, zodat de totale prijs f 13.050,— werd. De bank werd in tweede inzet voor f 325,— aan Jonkheer Pieter Clifford verkocht.

De makelaar verklaarde dat hij optreedt voor:

Hendrik Jacob Doude van Troostwijk (Eigenaar: 31/8/1848-18/9/1849).

Deze Doude van Troostwijk woonde op de Heerengracht tussen de Vijzelstraat en de Reguliersgracht, thans no. 504, hetwelk hij in 1840 tezamen met het pakhuis Het Spook aan de Keizersgracht, voor f 30.200,— van de weduwe Maria Cornelia gravin van Wassenaar kocht.

Hendrik Jacob was een zoon van Paets van Troostwijk, welke laatste was getrouwd met een meisje Doude, waarna Hendrik Jacob de naam Doude van Troostwijk aannam.

'Rupelmonde' werd verhuurd en vervolgens verkocht, na ruim één jaar in zijn bezit te zijn geweest. De koop werd in tweeën gesloten, nl. de overtuin enerzijds en het huis met ondergrond langs de Vecht anderzijds.

Doude van Troostwijk heeft zijn prijs — ondanks één jaar wachten op een koper — toch goed weten te maken. Op 14 oktober 1848 liet hij alle plantenkassen, banken, e.d. openbaar veilen. De hele moestuin wordt als het ware uitverkocht. Opbrengst in veiling f 2.395,50.

De nieuwe koper werd:

Adolph Stanislaus Schultze (eigenaar 1849-1851)

een gewezen majoor van het Oost-Indische leger.

Hij kocht de overtuin, sectie C 131 t/m 139, zijnde drie bunders, 24 roeden en 70 ellen voor f 5.500,— en het huis met ondergrond voor f 8.000,—, tezamen dus f 13.500,—. In de koopovereenkomsten staat dat verkoper, Doude van Troostwijk, een voorkeursrecht tot terugkoop bedong. Indien hij daarvan gebruik maakte zou de prijs door onafhankelijke schatters worden vastgesteld.

De majoor heeft niet lang plezier van zijn bezit gehad. Reeds op 26 augustus 1851 verkocht hij de overtuin — contractueel verplicht — aan Hendrik Jacob Doude van Troostwijk.

De overeengekomen prijs bedroeg f 4.750,— voor de nog steeds drie bunders, 24 roeden en 70 ellen grote overtuin, maar 'Rupelmonde' zelf werd verkocht aan

Jan Pieter Christiaan Baron van Reede tot Ter A en Aastein (eigenaar 1851-1871)
buiten beroep, wonende te Ruwiel, gehuwd met Agathe Gillot.

Huis en ondergrond, totaal één bunder vijftieng el, werden verkocht voor f 9.500,—. Als gevolmachtigde voor de Baronesse trad H. J. Doude van Troostwijk op.

De Majoor en Doude van Troostwijk deden geen slechte zaken.

Als men de stukken leest, had de Baronesse de 'broek' aan. Bijna alle bezittingen aan onroerend goed van de Baron werden door haar gekocht. Bij de boedelscheiding op 21 september 1871 na het overlijden van de Baron werd 'Rupelmonde' aan de weduwe toegewezen.

Het totale vermogen van de Baron bedroeg f 161.225,01⁵, maar de weduwe claimde een inbreng harerzijds van f 144.442,50 en de helft van de vermogenswinst tijdens het huwelijk groot f 8.391,25 $\frac{3}{4}$. Voor de vier minderjarige kinderen bleef er maar weinig over.

'Rupelmonde' werd op f 9.500,— (exclusief overtuin) getaxeerd door een driemanschap, t.w.: de secretaris van de Gemeente Loenen, Jan Arent Voorthuis, de kandidaat-notaris, Evert van Beusekom Ernstzoon en Johannes de Heer, landbouwer te Baambrugge.

De oppervlakte werd toen uitgedrukt als één hectare tien aren en 25 centiareen.

In bezit van de Baronesse was ondermeer ook de hofstede 'Lix Boa' in de polder Mijnden.

Ondertussen had H. J. Doude van Troostwijk op 10 november 1848 een testament laten opmaken. Hierin legateerde hij een gedeelte van zijn bezit en belastte dit met vruchtgebruik t.g.v. zijn echtgenote Catherina Henriëtta Steger.

Hij had toen nog één dochter in leven, te weten Cornelia Antoinetta, gehuwd met Johannes Jacobus Cornelis Biesman Simons; zij hadden een zoon.

Voorts had hij een kleindochter, Petronella Antoinetta Donker Curtius, de dochter van Boudewijn Donker Curtius en diens inmiddels overleden vrouw, Catherina Maria Adriana Doude van Troostwijk.

In dit testament legateerde H. J. Doude van Troostwijk voorts aan zijn kleinzoon Willem Isaac van Beusekom zijn schilderijen en tekeningen en vijf achtste van het met vruchtgebruik belaste beschikbare gedeelte van zijn bezit.

Op 25 november 1859 is hij overleden.

W. I. van Beusekom erfde op 27.1.1860 de overtuin van 'Rupelmonde', alsmede een belangrijk bezit aan overig onroerend goed. Door de aanleg van het Merwedekanaal, later het Amsterdam-Rijnkanaal, is de overtuin verkleind en afgesneden van de

boerderijen aan de andere kant van het kanaal.

In 1863 liet hij zijn naam veranderen in W. I. Doude van Troostwijk (deel 73 volgno. 17 Burg. Stand Loenen).

Op 1.12.1871 verkocht de Baronesse 'Rupelmonde' aan:

Willem Isaac Doude van Troostwijk (eigenaar 1871-1911)

Op 30 april 1911 overleed Willem Isaac. Zijn laatste testament dateert van 3 december 1898.

Hij had gedurende zijn leven niet stilgezeten. Onder meer was hij lid van de Provinciale Staten te Utrecht en burgemeester van Loenen, Loenersloot en Ruwiel. Een aanzienlijk vermogen, merendeels onroerend goed, werd verdeeld onder de vijf erfgenamen, allen kinderen uit het huwelijk met Sara Louise Luzac.

In zijn bezit waren o.m. 'Sterreschans' met overtuin, 'Rupelmonde' met overtuin, 'Rio Verde', de Boerenhofsteden 'Sterreschans' (vanouds het Tolhuis), 'Het Hondert', 'De Engh', 'Boschzicht', 'Clarenburgh', het huis 'De warme Hand' en de Heerenhofstede voorheen 'Hunthum', alles tezamen ruim 300 hectare.

Lodewijk Willem Doude van Troostwijk kreeg het huis 'Rupelmonde' met aanhorigheden toegewezen, doch heeft dit met zijn zuster tegen ander bezit geruild, waardoor het in het bezit kwam van:

Wilhelmina Louise Doude van Troostwijk (eigenaar: 1911-1939),

die gehuwd was met mr Unico Hendrik van Notten, secretaris van de Lekdijk benedendams en IJseldam. Zij woonden op Huize 'Ter Wege' te Huis ter Heide, Gemeente Zeist. 'Sterreschans', testamentair aan haar toegewezen, ruilde zij met haar broer Mr Dr Willem Isaac Doude van Troostwijk. Circa 5000 m² moestuin, welke bij 'Sterreschans' hoorde, werd toen afgesplitst en bij 'Rupelmonde' gevoegd.

'Rupelmonde' is van 1893 tot 1913 verhuurd geweest aan de Vechtschilder Nico Bastert. In 1914 dreigden alle buitenplaatsen tussen Nieuwersluis en Breukelen afgebroken te worden in verband met het schootsveld voor het fort. Doordat Nederland buiten de oorlog bleef is dit voornemen niet uitgevoerd.

Op 1 april 1939 is Wilhelmina Louise van Notten overleden. Zij woonde de laatste jaren op 'Rupelmonde' en liet het vruchtgebruik daarvan na aan haar onder curatele gestelde dochter en naamgenote. Inclusief 'Rio Verde' is het terrein dan één hectare, 52 aren en 15 centiaren groot, exclusief de moestuin.

Wilhelmina Louise van Notten (gebruiker: 1939-1975)

Omstreeks 1956 is het huis verhuurd aan B. de Geus van de Heuvel, oorspronkelijk aannemer doch na de oorlog collectioneur van schilderijen.

In 1976 is deze collectie van 386 schilderijen in de Amsterdamse Koepelkerk door Mak van Waay (Sotheby) geveild en bracht meer dan f 15.000.000,— op.

Na het overlijden van Wilhelmina Louise van Notten junior kwam het huis in bezit van haar neven en nicht, t.w.:

Jonkheer H. G. van Holthe tot Echten

Jonkvrouwe W. L. Meis, geboren van Holthe tot Echten

en Jonkheer U. H. van Holthe tot Echten.

Zij behielden het huis van 25.1.1975 tot 1.7.1976, toen het aan ondergetekende werd verkocht.

Ondanks de oorlogen van 1672 (Fransen), 1787 (Pruisen), 1914 en 1940 (Duitsers) en de vele opvolgende eigenaren en bewoners is het huis goed bewaard gebleven en een sieraad voor onze en komende generaties.

1 Amsterdamsche roede = 376 cm; 10 vierkante roede is 1 are
1 el = 69 cm
1 bunder = 10.000 m²
1 morgen = 0,8515584 bunder of 600 vierkante roeden, maar ook een stuk land dat op één morgen door een span ossen kan worden geploegd of door één man afgemaaid.

P.S.: ondergetekende verzoekt diegenen die over gegevens, prenten, foto's, kranteberichten e.d. beschikken m.b.t. 'Rupelmonde', met hem contact op te nemen.

J. H. Stefels
Rijksstraatweg 24
Nieuwersluis
Tel. (02943) 14 65.

Inhoud

Kort overzicht over 1978	3
Mr. Dr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello 30 jaar voorzitter van het Genootschap	4
Financieel overzicht 1977	5
Ledenlijst	6
Zomerexcursie naar Gouda <i>M. A. Dukes-Greup</i>	16
Monumentenzorg in de Vechtstreek <i>Ir. R. Apell</i>	19
18de eeuwse inventaris van een verdwenen buitenplaats: Ouderhoek <i>H. H. Pijzel-Dommisse</i>	23
Vredenhoff's gastenboek 1880-1905 <i>A. J. A. M. Lisman</i>	32
De Stinzeflora in de zuidelijke Vechtparken <i>J. A. Wolters-van Liere en H. J. Wolters</i>	37
Vredenoord	48
De Heerenhofstede 'Rupelmonde' door de eeuwen heen <i>J. H. Stefels</i>	51